

ЛЕЗГИ ГАЗЕТ

**Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

N 21 (11030) хемис 26 – май, 2022 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Экономикадин дурумлувал

патал

Алай йисан 23-майди РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимован регьбервилек кваз Дагъустандин экономика дурумлувилелди вилик фин таъминарунин рекъяй оперативный штабдин заседание кыле фена. Идан гьакъиндай “Лезги газетдин” редакциядиз РД-дин Гьукуматдин пресс-къулгъди хабар гана.

Заседанидин сергьятра аваз Абдулмуслим Абдулмуслимова республикада бизнесдиз талукъ яз ахтармишунрин къадар тимилаарнавайдакый малумарна.

“Дагъустан Республикадин прокуратуради алай йисуз кыле тухудай ахтармишунрин умуми план тукъуьрдайла, тайинарнай 2100 ахтармишун пландикай хкудна, 1500 ахтармишун федеральный дережада аваз къабулнавай къарарар бинедиз къачуна, тимилаарна”, - малумарна премьер-министрди. Ада гьакъни муниципалитетрин кылериз чкайрал бизнесдал машгъл ксариз куьмек гуниз эвер гана.

Абдулмуслим Абдулмуслимова гьукумдин органрин руководителриз ва шегьеррин, районрин кылериз бизнесдихъ галаз ачух алакъяр тукъуьруниз эвер гана.

“Алай вахтунда кар алай месэлайрикай сад гьукумдин органи ва бизнес - сообществойри чпин арада авай санал къвалахунин алакъяр мягкемарун ва гегеншарун я. Ида жуьреба-жуьре къурулушра кыл кузавай крариз, теклифриз гыле-гыл аваз килигдай ва чкайрал экономикадинни яшайишдин месэляяр умьурдиз кечирмишдай шартлар тешкилда.

Инфраструктурадин имаратар эцигунин, объектлар ремонт авунин кар алай къвалахар тайинарнайвал давамарна кланда. Фикирдиз къачунвай вири къвалахар

умьурдиз кечирмишун чи буржи я. Ида чаз зегьметдин базар дурумлу ийидай, зегьметчийрин мажбар хкаждай мумкинвал гуда. Социальный жигетдай вири хиве кунар таммарун чи эвелмижи буржи я”, - лагъана премьер-министрди.

Республикада экономикадин жигетдай авай гьаларикай РД-дин Гьукуматдин Председателдин сад лагъай заместитель Руслан Алиева сугьбетна. Ада федеральный дережада аваз карханайриз алава куьмек гузайдакый хабар гана. Ик, импортдин кар алай продукция къачудайла, ийизвай харжар тимилаарунин мураддалди къезил кредитар къачудай махсус программа кардик кутунва.

Алиева мадни лагъайвал, Россиядин Федерациядин Президентдин теклифдалди административный члурунрин (нарушения) гьакъиндай Кодексдик дегишвилер кухтадайвал я. Ана са бязи истемешунар кылиз акъуд тавунай бизнесдал машгълбур жавабдарвиле члугунин къайдаяр къезиларзава. Мисал яз, ахтармишдайла, члурунар жагъай сад лагъай сеферда жерме ийизвач.

“Алай вахтунда Россиядин экономикади, гьа гьисабдай яз карханайрини, алай девирдин шартлариз килигна, чпин къвалах цийикла тукъуьрзава. Продукция маса къачузвай ксар, базарар дегишарзава. И карда бизнесдиз куьмек гун важиблу я. Чи вилик акъвазнавай везифа, къвалахдин еришар агъузар тавуна, ийизвай гьар са кар еридивди кылиз акъудун, талукъ документар къалурнавай вахтара тукъуьрун, чап авун я”, - лагъана Р.Алиева.

Карчивилел машгъл жезвайбуруз къезил кредитар гуни къайдайрикай “Сбербанк России” ПАО-дин Дагъустандин отделенидин руководитель Евгений Морозова лагъана. Алай йисан мартдлай майдин вацралди МСП-дин субъект-

риз куьмек гуни мураддалди “Господдержка 15%” программадин бинедаллаз 758 миллион манатдин къимет авай 54 кредит ганва. Идакай гьеччи бизнесдал машгъл жезвайбуруз - 50 кредит (322 миллион манат).

Вичин рахунра РД-дин промышленностдин ва алишверишдин министр Низам Халилова гьукуматдин патай куьмек агакьнавай карханаяр гьибур ятла лагъана.

2022-йисан 20-майдин делилралди, региондин Фондунин къезил займаяр (110 миллион манат) 4 карханадив агакьна. Ик, “Каспий Гласс” ООО-диз “Дагъустан Республика вилик тухунин проектар” программадин сергьятра аваз “Шуьшедин шарикар акъуддай организация” проект умьурдиз кечирмишун патал 50 миллион манат чара авуна. “Оборотный капитал” программадин сергьятра аваз “Роял” ООО-диз 20 миллион манатдин займ агакьна. И программадин бинедаллаз “Пионер” ООО-ди 20 миллион манат къачуна. “Резидент” программадин бинедаллаз “Дагполимер” ООО-ди 20 миллион манат къачуна.

РД-дин карчивилеин ва инвестициярин рекъяй агентстводин руководитель Гьажимурад Абашилова сугьбет авурвал, 2022-йисан сифте кылерилай гьеччи ва юкьван карчивилел машгъл жезвайбуруз хейлин куьмекар гузва.

Ик, “Даглизингфонд” микрофинансовый компанияди 63,8 миллион манатдин къимет авай лизингдин 7 ва 55,3 миллион манатдин къимет авай микрозаймдин 16 икьрар кутуннава. Коммерциядинди тушир “Фонд содействия кредитования субъектов малого и среднего предпринимательства РД” организацияди МСП-дин 27 субъектдиз 116,6 миллион манатдин къимет авай тапшуругъар ганва.

Гьаждал финин къимет

Саудовский Аравияди 2022-йисуз гьаждал физвайбуруз ийизвай къулгъурин къимет тайинарнава. Дагъустандин “Марва-Тур” оператордини чпин къиметрин гьакъиндай малумарнава.

Санлай къачурла, гьаждал фин 4,7 агъур доллардай акъваззава. Дингълияр Махачкъаладай Дубайдиз самолета аваз фида, анай абур Мединадиз автобуса аваз агакьарда.

Алава къулгъурикайни менфят къачуз жеда. Дубайдай Мединадиз самолета аваз фин 700 доллардай акъвазда. Мединада 3 йикъалай 8 йикъалди акъвазиз кланзавайбуру алава яз 400 доллар харж хъийида.

Алай йисуз, Россиядин Федерациядин маса субъектив гекъигаила, Дагъустандай Исламдин пак чкайриз виридалайни гзаф инсанар - 4,5 агъур кас фида.

Гьаждал физвай дагъустанвийрикай агъур касдиз пул сенатор Сулейман Керимова ганва. Алай вацран юкьвара Дагъустандин мискинра гьаждал фидай мумкинвал авачир дагъустанвийрин арада путевкаяр пайна.

Нумрадай клела:

ИНСАН ВА МАРИФАТ

Цал къецепатай хазвайбур

Къайдаяр хуьдай органрин векилри, пешекарри гьисабзавайвал, жеванар, жегъилар члуру рекъе гьатуни себбар, шартлар бейкарвилехъ, хизанра авай татугай гьаларихъ, аялар чехибурун, диде-бубайрин гуьзчивиликай хкатунихъ, профилактикадин къвалах тухузвайбур чпин везифайри къайгъусузвилелди, жавабдарсузвилелди эгечлунихъ галаз алакъялу я.

► 4

ЮБИЛЕЙ

Дагъустанда - балкларин завод

Дагъустандин балкларин заводдин къисмет Хасавюрт районда пайда хъайи садахъай масадахъ галукъдай азарди (инфекционная анемия) гьална. СССР-дин Министррин Советдин 1949-йисан 19-декабрдин къарардалди завод тергана. Карантиндлай къулукъ амукай 300-далай гзаф гьайванар республикадин колхозриз маса хгана.

► 6

ЭКОНОМИКА

Гьелелиг гуьгьуьна ама

Дагъустан Республикадин гзаф квартирайрикай ибарат къвалера 2014-2040-йисара капитальный ремонт авунин региондин яргъл вахтунин программадик 4001 объект ква. МКД-дин сиягъ гьар йисуз цийикла тукъуьр хъийизва.

► 7

ОБРАЗОВАНИЕ

Пешеди руьгъдин таъминвал гузва

Экуь, михи, гьар са шей къайдадик кваз эцигнавай библиотекеда са шумуд кас стопрал алай газетар, журналар клелунал машгъл тир. Абурун къуллугъда Шагъзада Агъабегова акъвазнава. И везифа ада Махачкъалада культпросветучилищедин библиотекаярин отделение акъалтларай 1985-йисалай кыле тухузва.

► 8

УЬМУЬР

Абдурагъман эфендидин неве - Тайибат баде

Зурба арабист алим ва шаир гьажу Абдурагъман эфендидин хайи неве Тайибат баде, гьакъикъатдани, вичин ата - бубадал атанвай пара къетлен кылихрин дишегъли я. Етимвал, дъяведин каш-мекъ акуна, гуьгъуьнлай авадан девирдани пара четин умьур кечирмишнатлани, адан рикле зерени ажугъ авач, нефс вилик квач.

► 9

ХАБАРАР

Чи писателрин эсерарни гьатнава

...Алатай йисан эхирра Москвада чапдай акъатай “Художественный публицистика” чехи антологияда лезги писателар, публицистар тир Мердали Жалилован, Мариф Къадимован, Азиз Мирзебегован, Арбен Къардашан эсерар гьатнава.

► 12

“Аманат” - тарихдин фильм

24-майди Москвада “Октябрь” киноцентрада тарихдин “Аманат” драма къалурна, - хабар гузва РД-дин Къилин пресс-къуллугъди.

Адан официальный пай Россиядин халкъарин Кввалин директор Анна Полежаевади ачухна. Атанвай мугъманрин арада Россиядин Федерациядин Президентдин Администрациядин Руководительдин заместитель Мегъамедсалам Мегъамедов, Дагъустан Республикадин Къил Сергей Меликов, миллетрин краай Федеральний агентствонин руководитель Игорь Барынов, Россиядин кинодин ва шоу-бизнесдин гъетер, Дагъустандин ва Россиядин машгъур общественный деятелар авай.

“Аманат” фильмдин бинеда Имам Шамилан хва Жамалудинанни дворянка Лиза Оленинадин гъакъикъи клянивилдин тарих ава. Фильмда Россиядин къушунрихъ галаз Имам Шамила кыле тухвай Кавказдин дядедин вахт къалурзава. Жамалудин 1839-йисуз бубади Россиядиз аманатдин ерида аваз, яни залуквилевуганай.

“Аманатдин” къилин продюсер Шамиль Жафарова, мугъманар тебрикуналди, региондин Къил Сергей Меликоваз Дагъустанда съемкаяр тешилизи кумек гунай чухсагъул лагъана. Рикел хкин хби, фильмда Россиядин кинодин гъетерихъ галаз санал Гуниб райондин агъалийрини иштиракна.

Мегъамедсалам Мегъамедова фильм къалурдалди вилик проектдин метлебувиллиз вичин къимет гана: “Заз и фильмдин рабочий вариантдиз килигдай мумкинвал хъана. Лугъуз жеда хби, заз ам бегенмиш хъана - фильм лап хъсанди я. Гъакъикъатдани, къейд ийиз жедай кар я хби, кинокартинадиз Россиядин халкъарин культурадин ирсинин ийс яз малумарнавай йисуз экуь дунья акунна. Гзаф миллетрикай, гзаф динрикай ибарат тир чи чехи уьлкве патал идахъ еке метлеб ава. Зун агъазва хби, Кавказдин дядедин девирдиз килигуналди, чаз халкъарин арада сада-садал ихтибар авун четин квалалах тирдан гъавурда гъатдай мумкинвал гузва. Чи гуръег чилел гзаф жуьрейрин надир культура ва гъа са вах-

тунда Россиядин халкъарин умумивал арадал атана. Гъикъван кье чи душманри и квалалахар ред ийиз алахъзаватлани, абур патал са шейни арадал къведач. Чи халкъ анжах къуватлу ва сад-садаз мукъва жеда. Зун агъазва хби, “Аманат” проектдихъ агалкъунар жеда ва адаз жезмай къван гзаф инсанар килигда. Вучиз лагъайта, ана гуръег клянивилдин тарихдай инсанар, халкъар санлай чеб чпив гъикъ агатзаватла къалурзава. Зун инанмиш я хби, и фильмдиз килигайла, Дагъустандикай мадни гзаф чириз клан жеда. Садаз-садакай чаз гъикъван гзаф чир хъайитла, гъикъван чи дуствал мягъкем ва девлетлу жеда! - къейдна РФ-дин Президентдин Администрациядин Руководительдин заместителди. Ада гъакъи лагъана хби, “Аманат” кинофильмди Россиядин гзаф халкъарин тарих машгъурунихъ элкъуьрнавай са жерге проект умуьрдиз кечирмишуниз ва садвал мягъкемаруниз рехъ ачухда.

Квалалахдив эгечнава

Алатай ислендиз, 23-майди, Вироссиядин “Онкопатруль” акция Дагъустанда квалалахдив эгечна. Чи республика онкологиядихъ галаз женг члугвадай десант къабулнавай 16-регион я. Ик, Россиядин Минздравдин къилин онколог Андрей Каприн кыле авай Минздравдин радиологиядин НИИЦ-дин кар алай пешекарин чехи дестеди Дагъларин уьлкведа тамам 5 юкъуз квалалахда: медицинадин режъя ахтармишунар, чирвилер гудай семинарар, мастер-классар, студентрихъ галаз гуьруьшар, онкомаммологиядай ва онкогинекологиядай операцияр кыле тухуда.

- “Вироссиядин “Онкопатруль акция”, вичин гегъеншвилел ва азаррин вилик пад къунин важиблувилел гьалтайла, къетлен мярекат я. Адан сергъятра аваз кыле тухузвай серенжемрин нетижада неинки онкологиядин азарар фад дуьздак акъуддай мумкинвал гузва, гъакъи онкология (члур дакълунар) сифтеда амаз дуьздак акъудун патал медицинадин жуьреба-жуьре хилерин пешекарин чирвилер, алакьунар ва устадвал хкажзава. Дагъустанда, уьлкведин ва республикадин кыле авай ксарин кумекни галаз, онкоазарикди рекъизвайбурун къадар яваш-явашдиз тимиляриз алакьзава. И жигъетдай феде-

ральный экспертрихъ галаз санал квалалах активнидаказ давамарзава. Республикадин онкологиядин центради ачух ийкъар кыле тухунин нетижада члур дакълунар фад дуьздак акъуддай мумкинвал гунихъ Россиядин дережада лайихлувал къазанмишнава, - къейдна РД-дин здравоохраненидин министр Татьяна Беляевади.

Дагъустанда члур дакълунар авай ксар 5 йисалай виниз яшамаш хъун ва азарар фад дуьздак акъудун артух, азар акадай инсан са йисан вахтунда къинин дуьшуьшар тимиляр хъанва. Ибур хъсан патлах дегишвилер жезвайди къалурзавай лишанар я. 2021-йисуз “Здравоохранение” милли проектдин сергъятра аваз РД-дин “Онкологиядин азаррихъ галаз женг члугун” региондин проектдин тайин максаддихъ элкъуьрнавай са жерге крар кылизи акъудиз алакьна.

Федеральный экспертри къейдзавайвал, эхиримжи йисара онкологиядин центрадин патав алава дарамат (корпус) - са сменада 200 кас къабулдай ва 40 чарпай авай стационар галай поликлиника ачухуни, анаг цийи тадаракарли таъминар хъувуни, республикада онкологиядикди азарлуьриз кумек гудай амбулаторный центраяр ачухуни ва маса серенжемри онкокъуллугъдин квалалах хейлин хъсанарнава. Амма гележегда мадни вилик тухун лазим жезва.

Республикадин онкоцентрада Москвадин хирургри Дагъустандин пешекаррихъ галаз саналди къетлен жуьредин операцияр кылизи акъудда. Идалайни гъейри, хирургар-онкологар патал мастер-классар ва здравоохраненидин сифтегъан хилен духтурар патални семинарар тухудайвал я.

Чехи шаир рикел хкана

А.МАМЕДОВА

Алай йисуз вичи неинки лезги, гъакъи маса миллетрин литературайрани къетлен гел тур шаир Алирза Саидован 90 йис тамам хъанва. И лишанлу вакъиадиз талукъ яз Къурагърин сад лагъай нумрадин юкъван школада, шаирдин умуьрдиз ва яратмишунриз талукъарна, дидед члалан муаллим Самедова Гъамията ачух тарс тухванвай. Ам акъван устадвилелди кыле фена хби, гилани чи рикелай алатзавач.

И йикъара Къурагърин централизованый библиотекадани шаирдин экуь къаматдиз бахшнавай мад са мярекат тешилнавай. Аниз райондин саки вири идарайрин векилар, Къурагърин сад ва къвед лагъай нумрайрин юкъван школай-

рин, Стулурин тамам тушир юкъван школадин дидед члалан муаллимар, аялар атанвай.

Мярекатдал Стулурин школадин дидед члаланни литературадин муаллим, шаир Эфендиев Сабира метлебу рахунар авуна, шиарар келна.

Гуьгуьнлай Къурагърин сад лагъай нумрадин юкъван школадин дидед члалан ва литературадин муаллим Абдула Семедова таъсирлу суьгъбетна, вичин къисметда шаирди еке гел тунвайди къейдна.

Райондин культурадинни туризмдин ва азад вахт кечирмишдай центрадин работник Фейзуллаева Кевсеран рахунрини кватл хъанвайбурун бейнида дерин гел туна. Ада вичини А.Саидован руш

Минаята Тифлисада театральний институтда санал келдай вахтунда А.Саидовахъ галаз хъайи гуьруьшмишвиликай гегъеншдаказ ихтилат авуна.

Гуьгуьнлай Къурагърин сад ва къвед лагъай нумрайрин юкъван школайрин аяли Алирза Саидован шиарар хуралай келна. Ингъе чаз чи акъалтзавай несилдихъни дидед члал хуьнин ва адан сергъятар мадни гегъеншаруни карда къетлен бажарагъ авайди ачухдаказ акунна.

Къурагърин къвед лагъай нумрадин юкъван школадин муаллим Катибова Зилфиради, Фейзуллаева Кевсера аялирихъ галаз Алирза Саидован “Фатима” мани устадвилелди тамамарна. Вичиз алатай асирдин пудкъад лагъай йисарин звел къилий Омар Аюбова музыка теснифай и мандини кватл хъанвайбурун гуьгуьлар шадарна.

Гъажи-Къурбан Шайдаеван - 90 йис Баркаллу тухумдин векил

1959-йисуз Шайдаев КПСС-дин Каспийск шегъердин комитетдин секретарвиле хкана. 1960-1962-йисара ада Каспийск шегъердин Советдин исполкомдин председателвиле квалалахна.

Ахпа 1972-йисан декабрдалди Дагъустандин къенепатан крарин министрдин заместителдин, 1-заместителдин ва министрдин везифаяр кыле тухвана.

1985-йисан майдалди СССР-дин МВД-дин Виросуюздин институтдин начальнивиле квалалахна. 1979-йисуз Шайдаеваз МВД-дин къенепатан къуллугъдин генерал-майорвиле чин гана.

Гъажи-Къурбан Гъажибалаевич 1985-1991-йисара СССР-дин МВД-дин Академиядин доцент яз хъана. 1991-1997-йисара ада Россиядин Федерациядин Президентдин къвалалах гвай Дагъустан Республикадин гъамшалугъ векилвиле, гъа са вахтунда РД-дин Гуькуматдин Председателдин заместителвиле жавабдар везифаяр намуслудаказ кылизи акъудна.

Гъ.-Къ.Шайдаеван яргъал йисарин намуслу, бегъерлу зегъмет “Знак Почета” орден, “Дагъустан Республикадин вилик лайихлувилерай” ва маса медалар, “Дагъустандин государственной къуллугъдин лайихлу работник”, “СССР-дин илимрин лайихлу деятель”, “СССР-дин МВД-дин лайихлу работник” лагъай тварар гуналди къейдна.

Гъажи-Къурбан Гъажибалаевича район, хайи хуьр аваданламишуник, общественный дараматар эцигуник, хуьруьнвийрин яшайишдин ва дуланажагъдин шартлар хъсанаруник еке пай кутуна, и квалалахриз миллионралди хуси такъатар харжна. Хуьруьнвийри лугъуз-вайвал, ада Цмуррин хуьруькай дагъда авай шегъер авуна.

Гъажи-Къурбан Гъажибалаевич кье чи арада амач, ам 2019-йисан 17-майди рагъметдиз фена. Амма ада ва Шайдаеврин тухумди авур, ийиздай крар-квалалахар амазма. Чехи несилди баркаллу крар тухумдин жегъил несилди давамарзава.

Масуб МАГЪМУДОВ

Къурагъ райондин КИРИЙРИН хуър Дагъустанда твар-ван авай, лезги халкъ машгъур авурбурукай сад я. Инай игитар, алимар, шаирар, генералар, инженерар, шахтерар, эцигунардай устларар, малдарар акъатна. Зи умуърдин юлдашдин рагъметлу диде Пери гъа хуърйя. Гъак хъайила, ана мукъва-къилиярни гъаф ава, шад ва пашман мярекатрани иштиракзава.

сурарал цуьквер эцигунин зи фикирдал разивал къалурна. Къурагъ райондин образованидин отделдин начальник Хариев Махачазни хабар гана. 6-майдиз зун, Стлал Сулейманан райондин образованидин управленидин начальнидин заместитель Къачабег Аминов, райондин информациядин отделдин начальник Гуьллера Камилова, отставкада авай полковник Мусайиб Загъиров, Къасумхуърюн телеканалдин къуллугъчияр Клирдиз рекъе гъатна.

Стлал Сулейманан, Хив, Мегърамдхуърюн, Ахцегъ, Табасаран районрай атанва. Аялриз йикъа пуд члавуз хуьрекар гузва. Паталай къвезвайбуруз яшамеш жедай хъсан шартлар тешкилнава. Интернатдихъ 2 гектар чил гала. Зур гектар чилел ичирин, чуххверрин, хутарин, пинийрин къелемрин багъ кутунва. Келзавайбурун къуллугъда библиотека, музей, столовой, спортзал, стадион акъвазнава. Аялар волейболдин, боксдин секцияра машгъл жезва. Къвед ла-

Игитвиллин лишанар
“Гужлуди” -
халис юлдаш

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Украинада къиле тухузвай военный махсус серенжемда, До-нецкдин ва Луганскдин халкъдин республикаяр неонацистрйкай азадзавай женгера игитвиллин лишанар, гъерекатар къалурзавай къегаалар садни къвед туш. Абурун жергеда Стлал Сулейманан райондин Вили Стлалрин хуърйя тир аскер, эверунин “Гужлуди” лакабдин иеси Аслан МЕГЪАМЕДОВНИ авай.

Къенин гъакъикъат ахтинди я хъи, чи гъаф ватангълияр республикадилай патара яшамеш жезва. Вили Стлалдилай тир Мегъамед Жамалдиновичи Ростовдин областдин Сальск шегъерда ери-бине кутуна. Аслани гъана 1997-йисан 8-сентябрдиз дидедиз хъана. Школадиз ам еке хушвилелди фена. Чехи классриз акъатайла, тарихдин, географиядин, обществоведенидин тарсариз ада къетлен фикир гузвай. Багърийри гайи пулар къватна, ада тарихдин энциклопедия къачунай. Гада фагъумлу, зигинлуни тир. Гъавилияй чехи буба Жамалдин Бейбалаевичиз, тежрибалу муаллимдиз, школадин директордиз хтул шахматрал машгъларун хъсан акуна. Ам ягълмишни хъанач. Сифте Аслана вичи келзавай Сальскдин 3-нумрадин юкван школадин шахматистрин арада къвенкъечи чкаяр къуна. Ахпа шегъердин “Белая ладья” клубдин иштиракчи хъайила, Аслан шегъердин ва областдин чемпионатра сад лагъайди хъана.

Школа хъсан къиметар аваз куьтягъай жаван Армавирдин педагогвиллин госуниверситетдин тарихдин факультетдик экенна. Вад йис акъаз-такъаз акъатна. Лекцияр, семинарар, тарихдин метлеб авай чкайриз, музейриз экскурсияр, имтигъанар... Аслан Мегъамедов гъар са карда вилик жергеяра хъана. Преподавателри лезги хва масадбуруз чешне яз къалурдай. Дипломдин иеси хъайи муаллим Ростовдин областдин Юловск станицадиз рекъе туна. Тарихчи вичин рик алай къвалахдив гъевседивди гъечина ва гъа сифте йисуз муаллимдин коллективдин, аялрин диде-бугайрин арада гъурмет къазанмишна. Аялрив кланивилелди гъечлуналди, тарсар пешекарвилелди гуналди, школада къайда-низам хуьнин карда дирекциядиз куьмекуналди, “четин” аялрихъ галаз тербиядин къвалах тухуналди.

2020-йисан 22-октябрдиз Аслан Мегъамедоваз Россиядин Армиядин жергеяриз эвер гана, ам Ватандин вилик буржи тамариз фена. Жегъил муаллим Яру Пайдах, Суворован, Кутузован орденар авай Слонимдинни Померандин мотострелковый 102-полкуниз рекъе туна (Ростовдин область) сифтегъан чирвилер къачур аскердикай гранатометчик хъана. Са йисуз къуллугъ авурла, Мегъамедова РФ-дин оборонадин министерстводихъ галаз къуллугъ мадни давамардай икьрар кутлунна. Жегъилдихъ жележедин умуьрдикай вичин фикирар, мурадар авай. Гъайиф хъи, къисметдин гъакъикъат масад хъана.

Украинада военный махсус серенжемдик къил кутунмазди, саки сергъятдал алай Персианск поселокада авай мотострелковый 102-полк гъаниз рекъе туна. 2022-йисан 26-февралдиз БМПдин са шумуд колонна Мариуполь шегъер галай паталхъ юзана. Сталевардиз хжажнавай зурба памятникдилай алатна, са шумуд виш метр вилик фенмазди, сифтегъан къуд БМП чинеба рекъе атлана акъвазнавай нацистрин цук акатна. Са БМП-ди цай къуна. Чи аскерар чпин юлдашар къутармишиз алахъна. Сада-садаз хабарна: “Гужлудални” залан хер хъанва. Ятлани ада яракъ гъилияй ахъайзавачир, душмандиз гуьлле гуз, юлдашриз хирер хъанвайбуру саламат чкадиз хутахдай мумкинвал гузвай. Бедендал хъанвай хер хаталуди тир. Аслана эхир нефесдалди юлдашрин саламатвал хвена, абуру къутармишна, амма вичи чан гана. Юлдашриз ада вичин эхиримжи гафар хълагъна: “Зи дахдиз, дидедиз лагъ: заз чеб пара, пара клан тир...”

Отделенидин командир Александр Форостянова вичин хирер сагъарзавай госпиталдай Аслана диде-бубадив хабар ага-къарна, “Гужлудан” къегаалвилекай, юлдашрин арада адаз авай авторитетдикай ахъайна.

Аслан Мегъамедоваз телеф хъайидалай къуллугъ “Журътлувиляй” орден гана. Къегаал хва Вили Стлалдал кучукна. Рагъмет хуьрай вичиз. Игит рухвайрин тварар чи риклера эбеди я.

КИРИЙРИН хуьре

Кирида диндал къевелай амалзавайбурун гъаф ава. Зи умуьрдин юлдашдин чехи буба Мегъамед, Бубахва халуни и хуьрун фекъиар хъанай. Заз и хуьр гъаф хуш я. Фадлай зи фикирда авайди тир аниз фена. Советрин Союздин Игит Эсед Салигъован гуьмбетдал, Россиядин Игит Зейнудин Батманован, генерал Муьгъудин Къагъриманован сурарал цуьквер эцигун. Хуьрун сурара, Дербент шегъердай хкана, Кири Бубадин кIарабар кучук хъувунва. Сурал Кири Бубадин шикил атанвай къванни эцигнава.

Жуван мурад къилиз акъудун патал зун Киридин хуьруз рекъе гъатна. Анин администрациядин къил Алидаров Акима зун хушдиз къабулна. Зун гъакI школа-интернатдин директор Тагъиров Надирахъ галазни таниш хъана. Чна пара метлеблу суьгъбетар авуна ва абуру Гъалибвиллин суварин вилик са десте дустар галаз атана, игитрин

Киридин школа-интернатдин гъаятда тешкилай мярекат директор Тагъиров Надира ачухна. Ада аялриз Ватандин Чехи дяведикай Советрин халкъди ва Яру Армияди фашистрин Германиядин винел гъалибвал гъикI къазанмишнатIа, гъадакай суьгъбетна. За ва Мусайиб Загъирова, Къачабег Аминова исътада Украинада тухузвай махсус серенжемдин метлебдикай, ам гъикI къиле физватIа гъадакай ихтилатна. Гуьллера Камиловади вичин алаварни хъувуна.

Мярекатда аялри шиирар келна, ватанпересвиллин манияр лагъана. Мугъманри, школьникри школа-интернатдин гъаятда авай Ватандин Чехи дяведин иштиракчийрин памятникдал цуьквер эцигна. Мярекатдиз Эсед Салигъован тварунихъ галай юкван школадин директор Фарман муаллим къиле аваз аялар атанвай.

Школа-интернат Зейнудин Батманован тварцихъ янава. Ина 110 аялди келзавна, 46 аял Къурагъ,

гъай гъавада муаллимриз ял ядай кабинет ава. Ина вири жуьредин шартлар тешкилнава. Аялриз дуьзгуьн тербия гуниз школадин директорди еке фикир гузва. Ина гъар сувариз талукъ мярекатар тухузва. Аялрин художественный самодеятельности къвалахзава. Технологиядин кабинетда аялриз сеняткарвилер чирзава. Хуьруьн администрациядин къил А.Алидарова, райондин образованидин отделдин начальник М.Хариева ва хуьруьвийри тестикъарайвал, интернатдин директор, РД-дин лайихлу муаллим Тагъиров Надира муаллимрин хъсан коллектив къватIнава, аялриз хъсан тербия, чирвилер гузва.

Ахпа чун Э.Салигъован памятникдал, З.Батманован, М.Къагъриманован, Кири Бубадин сурарал фена, анрал цуьквер эцигна, дуьяр авуна.

ИкI, зи рикле авай мурад къилиз акъатна. Хъсан инсанрихъ галаз таниш хъунал зун шад я. Сагърай зи лезги халкъ!

Сергъятар хуьзва

Хийр ЭМИРОВ

Майдин вацра къейдзавай суваррик сергъятар хуьзвайбурун югъ тир 28-майни акатзава. Къейд авун лазим я хъи, Советрин Союздин Министррин Советди 1958-йисуз махсус къарар акъуднай ва 28-май пограничникрин югъ яз тайинарнай. Россиядин Федерацияда пограничникрин пешекарвиллин сувар 1994-йисалай къейдзава.

Идахъ вичин себебни ава. 1918-йисан 28-майдиз РСФСР-да Совнаркомдин декретдин бинедаллаз сергъятар хуьдай частар арадал гъанай. Идалай гуьгъуьниз абуру жуьреба-жуьре ведомствойрик хъана. Сифтедай - Вироссиядин Чрезвычайный Комиссиядин къетлен отделдик, ахпа - государстводин сиясатдин сад авунвай управленидик, НКВД-дик. Ватандин Чехи дяведилай гуьгъуьниз - госбезопасностдин министерстводик, 1957-йисуз КГБ-дик.

1991-йисуз Советрин Союз чкъана ва 1993-йисан 30-декабрдиз РФ-дин президентдин указдалди пограничникрин федеральный къуллугъ - сергъятар хуьдай частарин къилин командование тешкилна. 2003-йисан мартдин вацралай пограничникар ФСБ-дин реьбервилек акатзава.

Дагъустан Россиядин Федерациядин къиблепатан сергъятдал алай республика я. Ам Азербайжандихъ, Грузиядихъ галаз алакъада ава. Гъавилияй ина сергъятар хуьдайбурун управление, частар кардик ква. Рутул, Ахцегъ, Докъузпара, Мегърамдхуьруьн, Цумада, Цунти, Хунзах, Тлярата района югъди-йифди сергъятар хуьзвайбуру чпин важиблу ва жавабдар везифаяр тамамарзава.

Абуру неинки сергъятар мукъаятвилелди хуьзва, гъакI Каспий гуьляй ихтияр авачиз балугъар къазвайбурун, сергъятдилай наркотикар, къизилдин багъа безекар,

рангунин металлар алудиз кланзавайбурун рекъер агалзава, законсуз гъерекатриз рекъе гуз тазвач. Пограничнички тестикъарзавайвал, законсуз кралал машгълбуру Каспий гуьлуьн биоресурсриз еке зиянар гузва. Месела, алатай йисуз - 54 млн манатдин. Пограничникар гъар юкъуз рейддиз экъечIзава ва тебиатдиз зиян гузвайбуру дуьздл акъудзава, жавабдарвиллиз цлугъадай серенжемар къабулзава.

Дагълара (рагар, синер, дагъарар) шартлар ва тебиатдин гъаваяр (къай, гар, жив, хар) четинбуру ятлани, къацу шапкаяр алайбуруз абурухъай къурху авач. Виринра пограничничкин хизанриз ва аскерриз яшайишдин къулай шартларни тешкилнава. Абурун ихтиярда яшайишдин къвалер, аялар патал бахчаяр, школаяр ава. Районрин, хуьрерин медицинадин къуллугъчийри абурун сагъламвиллин гъакъиндай къайгъударвал члугъазва.

Дикъетлувал ва мадни дикъетлувал герек я

Нариман ИБРАГЪИМОВ

ЭХИРИМЖИ варцара чун гзаф вакъи-айрин шагидар хъанва. Гъа жергедай - яз тувъулбурунни, члурбурунни, жаванрин килер акадарзавайбурунни. Майдин йикъара, Каспийскда, Махачкъалада школайрин дараматра хъиткындай шейэр эцигнава лугъуз, зенгер авуна. Сятралди аялар тарсарикай хкудна. Интернетдай хабарар чуклурзава: "Уълкведин шегъериз диверсантар атанва, абуру иллаки аялрин, жаванрин фикир желбдай шейэр школайрин, аялрин бахчайрин патарив, паркара, инсанар гзаф жезвай чкайра эцигнава. А затл, кунмазди, хъиткынзава ва бедендиз еке зиян гузва".

Маса хабар: "Чун сад-къвед туш. Чун гзаф ава. Гъатта - гъар са шолада. Чаз кьиникъихъай киче туш. Чун жуван чандиз къаст ийиз гъазур я. Анжах чун кьилди рекъидач. Чна чахъ галаз мад 50-60 кас агъа дуньядиз тухуда. Вил алаз хъухъ. Квез чи гъерекатрикай хабар жеда". Гъа ибуруз ухшар маса малуматар, хабарар, эвер гунар чуклурзавай дестеярни ава. Интернетдикай менфят къачуна, абуру жаванрин руьгъдиз, бейнидиз акл таъсирзава хъи, са арадила жаванар, аялар абуруз муьтлуьгъ жезва ва нягъскаррин буйругъар кьилиз акъудзава. Лугъун лазим я хъи, а буйругъар лап члурбурун, чпизни ва масадбурузни зиян, хата хкатзавайбурун я.

Диде-бубайри исятда, вирида сад хъиз, шикаятзава: "Аялри кьелзавач, вири вахт телефондин трубкайра акъудзава. Абуру вахчурла, хъелзава, квалитз хквезвач, нубатсуз истемешунар ийизва..."

Гъелбетда, ибуру кьуру кьаркар туш. Датлана телефонда авай, интернетдай зиянлу тарсар къачузвай жаванриз диде-буба авторитет яз амуькзавач. Абурун патай ийизвай кьайгъударвални ажугъвилелди кьабулзава. Истемешунар инкарзава. Меслятар кваз къазвач. Диде-буба чпин гъавурда такъазвайдай гьисабзава. Ихътин гъалар арадал атай вахтунда жаванриз интернетдин "муаллимар, дустар" меслятчирриз, авторитетриз элкъевезва. Мисаларни сад-къвед туш. Сад-садалай фейибур, инсанрин риклер кьарсатмишдайбуру.

РИКЕЛ хкин: алатай йисан майдин вацра Унцукуль райондин Шамилкъала поселокда 13 йиса авай руша вич куьрсарна. И месэладай кьил акъудай силисчирриз жагъайвал, руш датлана Япониядин "аниме" мультфильмайриз килигзавай. Абурун гзафбурун мана жаванриз диде-буба, уьмуьр, школа таканарун, чеб абурулай вине авайди яз къалурун, садазни муьтлуьгъ тахъун, жуван уьмуьрдиз къаст авун еке виклеговал, азадвал, садалайни аслу тахъун тестиькарзавай делил хъиз кьиле тун я.

Ноябрдин вацра Махачкъаладин 38-нумрадин юкван школадин 7-классда кьелзавай руша вичин чандиз къаст авуна. Хизанни, школани, са классда кьелзавайбуруни пагъ атлана амуькна. Вирида са суал гузвай: вучиз? Тестикъ хъайивал, хизан хъсанди, сагъ-саламатди тир. Шоколадани Фатимадихъ наразивалдай себебар авачир. Кьелунрани тафаватлу жезвай. Бес вучиз жаван руш ахътин эхирдал атана?

Силисчирри тухвай ахтармишунрай малум хъайивал, Фатима социальный сетра Zenly приложенидин куьмеькдалди виртуальный дустарихъ галаз алакъада авай. И дестедин "насиьгаччирри, муаллимри" жаванар

чеб уьмуьрдикай магърумдай гъалдиз гъизва. Фатимадихъ галаз алакъа авай Сабрина лугъудай руш (ам Москвадин областдин Троицк шегъерда авай "дустарин" патав диде-бубадиз хабар авачиз катна, фена. Диде Еленади тади серенжемар къабул тавунайтла ва къайдаяр хуьдай органриз хабар таганайтла, Сабринадин эхирни тувъулди жедай.

Рушарин телефонар, абуру алакъа хуьзвай "дустарихъ" галаз авур кьхинар (переписка) ахтармишайла, тестиьк хъана хъи, "дустар" лугъузвайбуру жаванар ваъ, яш хъанвай инсанар, психологар тир. Абуру чпин ихтилатралди, кьхинаралди аялрин, жаванрин мефттериз, психикадиз таъсирзава, нейрорлингвистикадин программадиз желбзава ва ахпа жуьреба-жуьре буйругъарни гузва. Сифтедай - кьезилбуру: чларарин ранг, квалубар дегишарун, пирсинг авун, диде-бубадин истемешунар инкарун, азадкаказ тухун... Гъелбетда, аялди вич ик тухудайла, диде-буба ам дуьз рекъел хкиз алахъда, адан вилик къадагъаяр эцигда. Имни хизанда кьалмакъалдин гъалар арадал гъун я. "Виртуальный" дустариз, психологиз кьанзавайдини гъам я - аялар, жаванар тамамвилелди чпиз муьтлуьгъарун.

Де лагъ, ихътин инсафсузвилер, зулумкарвилер гъинай я? Чехибуруз, диде-бубадиз икрам, гъуьрмет ийиз вердишарзавай чкада? Аял чвалалай тербиядин вичи кьиле ягънамусдин, ахлакъдин, марифатдин, зегметдин, уьткъемвилер бинеяр эцигнавай республикада? Жаваб сад я: паталай къачузвай, агакъарзавай кьалп, зиянлу ва хаталу таблугъат, тербия. Сифте нубатдани кьанажагъ мягъкем тахъанвай, вич-вичихъ инанмиш тушир, зайиф кьилихрин, гележегдин мурад авачир жаванар муьтлуьгъариз, рекъелай алудиз, лап члур, алчах крар ийизвайбурун жергейризни желбун четин акъвазавач. Заз чидайвал, чехи несилди, образованидин, тербиядин, медицинадин, къайдаяр хуьдай ва муниципалитетрин органрин векилри вирида гъа и жигъетдай жегъилрихъ галаз тухузвай кваллах гегъеншарун лазим я.

Алатай йисан эхирра Москвадин политехнический институтда террориствилер жергейриз вичихъ галаз кьелзавайбуру желбзавай студент кьуна. Талукъ органрин куьллуьгъчирри Москвада, Казанда, Кеферпатан Кавказдин регионра, Башкирияда гъахътин таблугъатчир мадни кьунва. Са шумуд варз вилик Дербентда кьуд жегъил кьуна. Абуру Дербентда, Махачкъалада ва Хасавюртда гзаф инсанар кватл жезвай чкайра терактар ийиз гъазурвилер акъвазвай. Абурувай хъиткындай шейэр гъазурдай затларни жагъана.

Делилри шагъидвалзавайвал, Россияда терроризмдин идеологиядиз акси яз тухузвай кваллах акъвазарнавач. Ида террордал

мадни кхъенвай: "Зун я сад лагъайдни, я эхиримжидни туш". Эхъ, ам гъахъ тир. Казандин 175-гимназияда 9 ученик кьейи Тимур вичин футболкада "Зун Аллагъ я" гафар кхъенвай. Ихътин гафар лугъузвайбуру мад ава. Абуру, "чаз вири ихтиярар ава" лугъуз, социальный сетра гъа чеб хътин жаванар рекъелай алудзава, кьилер акадарзава, мефттер нагъвариз элкъурзава.

СОЦИАЛЬНЫЙ сетар ахтармишайла, смалум хъайивал, интернетда колумбайнерар артух жезва. Гзафбурун страницарай Россиядиз акси лозунгар акъваза. Чкайрал чешне къачудай игитар, ксар тахъайла, абуру Гитлер хътиндаз икрамзава. Кьиле нагъвар авай ксарни кхъизвай гафари абурун авамвилер вичи кьил кьалурзава. Гитлер Советрин Союз большевикрикай азад ийиз атайди тир лугъузва. Хейлин колумбайнерин майкайрал "Адольф" гаф кхъенва. Имни, гъелбетда, са гьихътин ятлани метлеб аваз ийизвай кар я. Им чаз Украинада эхиримжи йисара майдандиз акъатай кьван фашистри, миллетбазри успатзава.

Интернет, социальный сетар жаванар михъиз пайгарвилай хкудзавай къуватриз элкъевена. Идакай талукъ вири идарайри, пешекарри лугъузва. Россиядин прокуратурадин делилралди, 2020-йисуз экстремизмдихъ галаз алакълу 883 тахсир дуьзддал акъудна. Абурукай 339 интернетдин сетдикай менфят къачуналди тамамарнава.

Интернет наркоманрин «пацагърини» чпин члуру сиясат тухузвай, жаванрин мефттер

Цал къецепатай хазвайбуру

САРАТОВДА 11 йисавай школьницадидаклардай гадарна. Тажубарзавайди а кар я хъи, руша вичин виртуальный дустариз ийизвай ахмакъ кар социальный сетра трансляция ийизвай ва абуруз акъаз-акъаз чандиз къаст авуна. Ихътин дуьшуьшар садни къвед туш. Абуру гзаф шегъерра жезва. Гъавилрай тагъимариз кьанзава: *социальный сетар, интернет, виртуальный дустар, "аниме" мультфильмаяр зарафатар туш. Аялрин телефонар датлана ахтармишун, абуру нихъ галаз алакъа, дуствал хуьзватла чирун ва жиблу я.*

Шаз Махачкъаладин 51-нумрадин юкван школадин 9-классдин ученикди вичихъ галаз кьелзавай гада са куьлуь чурьукдалди чуклудлив яна ва ам больницада кьена.

"Вун школадиз чуклук гъаз вучиз фена?" суал гайила, жавандин жаваб садани гуьзет тавурди хъана. "Са зун туш кьван, вири гадайри чуклулар гъайди я".

Чаз кье чизвайвал, саки вири школайрин ракарлар кьаравулар, бязи чкайра металдин шейэр жагъурдай аппаратар, видеокamera ала. Ятлани аялрин гъерекатрал гуьзчивал ийиз жезвач. Акъалтзавай несилдин, образованидин месэлайрал машгул пешекарри кьейдзавайвал, кье я школадихъ, я муаллимрихъ виликан авторитет амач. Тербиядин месэлаяр тамамвилелди гъилляй ахъйнавалда. Муаллимрин, диде-бубайрин ва ученикрин арада авай алакъаяр лап зайифбуру я. Шоколадин умуми къайдайриз аксивал, наразивал артух жезвалда. Ихътин гъалара кваллахун, гъелбетда, четинни акъваззава. Эхиримжи йисара республикада, школайрай экъечина, маса кваллахрал хъфенвай муаллимарни тимил туш. Са рахунни алач, ихътин татугай гъаларикай социальный сетра авай зиянлу дестейри менфят къачузва.

ИЙИКЪАРА Махачкъаладинни Избербашдин арада авай гъуьлуьн кьеряй (Къарабудахкент район) канвай автомашинни итимдин мейит жагъана. Къайдаяр хуьдай органрин куьллуьгъчирри тахсиркар фад жагъурна. Ам 18 йиса авай избербашви, кьенвайдини адан чехи буба тир. Вучиз вуна ихътин кар авуна лагъайла, жаванди, са утанмишвални авачиз, жаваб гана: "Чехи бубади зун бейкефна. Къал хъайила, за ам чуклудлив яна". Эхъ, чехи буба чуклудлив яна. Идални бес тахъана, машинда аваз гъуьлуьн кьерез тухвана, цайни яна.

машгул жезвайбурун активвал 20-30 сеферда тимиларнава. Эгер рикел хкайтла, 2014-йисуз чи уьлкведа 16 агъзур теракт авунай. Эхиримжи кье йисуз - садни. Им, гъелбетда, ФСБ-дин, къайдаяр хуьдай ва талукъ маса органри санал тухузвай метлебул кваллахдихъ, чинебан дестеяр, международный террориствилер организационри ячейкай дуьзддал акъудунихъ, абурун таблугъатчир жавабдарвилеиз члугунихъ ва терактрин вилик пад кьунихъ галаз алакълу я.

ЛАЙ аямдин обществодиз терроризмдин цийи жуьреяр гъаз экъечунин идеология чуклурзавай дестеяр, иллаки Украинада, тимил авач. Идан гъакъиндай политолог, Кавказдин, Крымдин ва Поволжьедин алай аямдин ва социальный сетрай жаванризни жегъилриз члур таъсир авунин месэлайрай пешекар Яна Амелинади ачухдиз кхъизва: "Эхиримжи пуд йисуз чи уьлкведин са шумуд чкада жаванри, яракъ гъиле кьуна, инсанриз, чпихъ галаз санал кьелзавайбуруз гуьлле гана. Им кьван гагъда чи уьлкведиз малум тушир "колумбайн" гафунихъ галаз алакълу гъерекат я. Ам сифтедай США-да майдандиз акъатна. 1999-йисан 20-апрелдиз Колорадо штатда Эрик Харрис ва Дилан Клиболд лугъудай кье жегъилди чпихъ галаз кьелзавай 13 кас яна кьена. Ахпа чпи чпин чандизни къаст авуна. Абурухъ са истемешун, наразивал авачир, анжах гъа ик абуру, 18 йиса авай гадайри, чеб "машгуьрна". Аламатдин кар ам хъана хъи, абурун рехъ давамарайбуру, абурулай чешне къачудайбуру майдандиз акъатна. Гъам США-да ва гъам Рагъаклидай патан уьлквейра. Россиядани гъахътинбуру пайда жедайдахъ садни инанмиш тушир. Терроризмдиз, экстремизмдиз акси яз тухузвай мярекатрал социальный сетра колумбайнерин жергейриз желбзавай таблугъат гегъенш жезва лагъайла, "а гъерекат Россиядиз хасди туш" лугъудайбуру гзаф тир. Гъайиф хъи, уьмуьрдин гъакъикъат пара заланди, мусибатдинди хъана. 2018-йисуз Керчдин колледжда Владислав Рослякова 20 кас яна кьена. Адан футболкада "Таклан я" гафар кхъенвай. Вуч, вуж таклан я? И сир ада вичихъ галаз тухвана, вичизни къаст авуналди".

Ильназ Галявлиева ва Тимур Бекмансуровани, чпиз Россияни, уьмуьрни, инсанарни таклан тирдакай багъна кьуна, ислягъ инсанриз гуьлле гана. Ильназа вичин аккаунтда

члурзавай чешмедиз элкъурнава. Социальный сетрин куьмеькдалди абуру наркотикарни чуклурзава, маса гузва. Гъа и жуьреда зиянлу кардал машгул жезвай жегъилар кьунва. Дербентда "мефедрондин" 100 доза гъаз, Каспийскда 460 грамм гъаз. Махачкъаладани мефттериз члуркула таъсирзавай зиянлу шейэр ишлемешзавайбуру, чуклурзавайбуру тимил авач.

Къайдаяр хуьдай органрин векилри, пешекарри гьисабзавайвал, жаванар, жегъилар члур рекъе гъатунин себебар, шартлар бейкарвилеиз, хизанра авай татугай гъаларихъ, аялар члехибурун, диде-бубайрин гуьзчивилай хкатунихъ, профилактикадин кваллах тухузвайбуру чпин везифайри вичи гъусузвилелди, жавабдарсузвилелди эгечунихъ галаз алакълу я.

УРАЛДИН психологиядин институтдин уректор Дмитрий Рассохина социальный сетра "кьиникъин дестеяр" ва жаванар рекъелай алудун патал абурухъ махсус программа авайдакай лугъузва. Абуру ачухдиз жаванар чпин чилиниз члугъазва, фад чпиз муьтлуьгъ хъайибур "башчийрин" чиндиз акъудзава ва абуру маса аялар, жаванар члур крар авунал, диде-бубадиз акси акъвазунал гъизва. Чпи-чпин чандиз къаст ийидай чкадал гъизвай кьетленвилерикай ДГУ-дин философиядин ва психологиядин факультетдин доцент Сергей Чипашвилидини кхъизва.

Им лап члур, хаталу тарс, чешне, таблугъат я. Жаванар, жегъилар зиянлу, къецепал цал хаз алахъзавай дестейрикай, гъерекатрикай хуьн патал, аялрин бахчадилла гатлунна, шолада, квалле, жегъилри кваллахзавай, кьелзавай коллективра акъалтзавай несил алай аямдин мусибатдин, зулуматдин савдайрин, алдатмишунрин, женгерин гъавурда туна кьанда. Тахъайтла, чун лап члур нетижайрин иесияр жеда. И карда СМИ-рин кваллахдилла гзаф крар аслу я. И тема гъар йикъанди хъун лазим я.

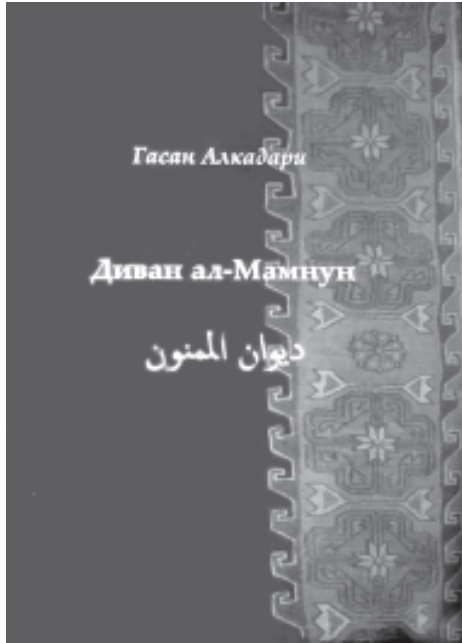
Къенин шартлара гъалар мадни члур, хаталу патлахъ элкъуьн тавун патал жуьреба-жуьре кьурулуши саналди тир кваллах давамарун, акъалтзавай несил мусибатдин завалдикай, хумадикай хуьн ва гъа са вахтунда жаванриз ватанпересвилени, ахлакъдин, марифатдин, зегъметдин тербия гун, абуру терроризмдин, экстремизмдин идеологиядывай яргъа ийидай серенжемар хейлин артухарун герек я.

“Диван ал-Мамнун”

(Ктабдикай кьейдер)

Сулейман ПАШАЕВ

И йикъара заз Муфтиядин Кьиблепатан Дагъустанда авай диндин векил Гьажиев Гьуьсейна Алкъвадар Гьасан эфендидин “Диван ал-Мамнун” ктаб багъишна. Ам Россиядин илимрин Академиядин шаркъ патан институтдин “Шаркъ литература” издательстводи Москвада 2020-йисуз (390 чин, тираж - 1000 экземпляр) чап авунва.

Ктаб таржума авунвайди ва баянар ганвайди И.Насыров, проектдин илимдин регъбер ва сифтеган макъала кхъейди РАН-дин академик, философиядин илимрин доктор А.Гьуьсейнов я. Ктабдин кьилин редактор тарихдин илимрин доктор А.Аликберов, сифте гаф кхъейбур А.Аликберов ва И.Насыров, рецензентар тарихдин илимрин кандидат Ш.Шихалиев, физикадинни математикадин илимрин кандидат Н.Абдулгьамидов я.

Ктабдикай кхъенвай куьруь аннотацияда ик! лугъузва: “Диван ал-Мамнун” тарихдин памятник я. Ана 19-асирдин эхирдин ва 20-асирдин эвелдин Дагъустандин руьгьдин уьмуьр ва медениядин вакъияяр геьеншдиз кьалурзава. И теснифда Дагъустандин гьа девирдин машгур арифдар, шаир, жемиятдин деятель Алкъвадар Гьасан эфендидин (1834-1910) философиядай, тарихдай, этикадай адан килигунин тегъер, фикир якъиндаказ ачухарзава.

“Диван ал-Мамнун” ктабдин кьил чна араб чалай лезгидал таржума ийин. “Диван” гаф араб чала гзаф манайринди я. Чна инал “ширрин кватлал, ктаб” мана кьачузва. “Мамнун” - Аллагьдин хьсанвилик, регъимдик квайди.

А.Гьасан 1834-йисан 15-октябрдиз Авар округдин Балахани, гилан Балакан хуьре (Унцукь район) Къурбан Алидин гада Абдуллагьан хизанда хьанва. Абдуллагь эфенди Кавказда хьайи дьаведихъ галаз алакьалу яз вичин муаллим ва иранбуба шейх Мегьамед Ярагьвидихъ (1772-1868) галаз Алкъвадрилай Балаханадиз куьч хьанвай.

Цийиз акъуднавай ктабда Мирзе Гьасанан уьмуьрдин рехъ галай-галайвал кьалурнава, цийи аямрив ахгакьарнава.

“Диван ал-Мамнун” Гьасаназ а девирдин нуфузлу ксари кхъенвай чарарикай ва абур уз арифдарди ганвай жавабрикай ибарат я. Гьасан эфендидиз Россиядин гьукуматдин патай ганвай тварар-чинер: 1865-йисуз - юнкер, а вахтунда Кьасумхуьрел округдин суддин секретарь тир, 1867-йисуз - прапорщик, Табасаранда наиб тир, 1871-йисуз - подпоручик, 1874-йисуз - поручик (164-чин “Диван ал-Мамнун”).

1867-йисуз кьанви Агьамирзе эфендиди адаз ганвай шабагь мубаракзавай кьасыда кхъенва. Ихътин ва маса вакъияриз бахшнавай кьасыдаяр, ширар, шаркъ патан ширатдин гьар жуьредин кьалубра аваз кхъенвай эсерар Гьасан эфендидиз цудралди, вишералди кьезва ва ада жавабарни хгузва.

Гьасанакъ галаз алакьа хьайибурк, ктабдай аквазвайвал, 32 кас лезгийар, амайбур дагъустангьлияр ва Россияда суьругьнда авайла таниш хьайи мусурман алимар, шаирар, ашукьар, дингьлияр я.

1877-йисуз Туьркиядин Османрин империядини Россиядин арада дяве хьана. Себеб ам тир хьй, Туьркиядин гьилик квай хашперес общинайра гьулгьула кьарагнавай. Россиядин куьмекдалди Румыния, Сербия, Черногория, Болгария азад хьуьна, абуркай аслу тушир гьукуматар хьана. Османрин империядикай Кьарс, Батуми шегьерар кьакьатна.

Урусатдин гьукуматди Кавказдин халкьарикайни дяведиз аскерар тухуз хьана. Абурукай садбур, “чна мусурманрихъ галаз дяве ийидач” лугъуз, кьулухъ катна. Ватандиз хтана, садбур Туьркияда амуькьна.

Ихътин гьалара Чечнядай тир Алибега, вич гьаждилай хквейдай Туьркиядин чехи ксарихъ, Шамилан гада Гьазимегьемедахъ галаз раханва лугъуз, бунт кьарагьаруниз эверзава. Ихътин ксар Дагъустандин пайда хьана. Бунтарин нетижаяр агьурбур хьана. И кар “Диван ал-Мамнун” ктабда геьеншдиз кьалурнава.

Россиядин пачагьлугьдин армияди кьизгин женгералди и бунтара гьалибвал кьачуна, бунтчийрин башчийар, Гунибдиз тухвана, тарагьаждиз акъудна. За анжах кьиблепатанбурун тварар кхъизва: Ника кьади (Будухай); Малдай (Кьурагьай); Кьази Агьмедхан, Абдулхалик эфенди (Ахцегай); Абдул Гьамид эфенди ва Гьажи Шихбуьба эфенди (Сталдилай); Гьажимурад (Кьепирдилай)...

Гзаф кьадар инсанар Кьазикьумухдай, Ахцегай, Куьредай, Табасарандай, Кьайтагьдай чпин хизанарни галаз Урусатдин шегьерриз суьругьун авуна. Са кьадар начальникар ва халкьдиз таъсир ийизвай инсанар, бунтариз майил ийизва лагьана, Дербентда дустагьда ацукьарна. “Абурун арада Куьре округдай зунни дидедин патай зи халу Гьажи Исмаил эфенди авай”, - кхъизва “Диван ал-Мамнун” ктабдин авторди. Дербентдин кьеледин дустагьда ам 7 варзни 10 юкьуз хьана. Ахпа ам Дербентдин дустарин ва урусрин кесерлу чиновникрин заминвилелди азад авуна. Гьатта хатасузвал алатнавачиртлани, Гьасан эфенди вичин хайи хуьруьз Алкъвадрал хьфена.

Чирвал, илим кьачуниз Гьасан эфендиди вичин яратмишунра гзаф фикир гузва. Кьурьандин сифте атанвай “Икьра...” аятдин кьелунихъ, чирвал кьачунихъ эвер гузва. Чирвал авай инсан я шейтандивай, я инсанривай алдатмишиз жедач.

1878-йисуз ада вичин гада Абдул-Али Темир-Хан-Шурадиз кьелиз ракъурна. Реке твайдилла, адаз шир бахшна (211-чин.).

1879-йисан 5-мартдиз ада Санкт-Петербургда яшамиз жезвай урусрин император III Александр аз хуси хатасузвал хуьзвай атлу, конвойда кьуллугъзавай вичин гада Абу-Муслимаз кхъизва:

*Эй Абу-Муслим, зи играми хва,
Зи вилерин нур, чандилай багъа.
Ви чан сагъ хьурай, уьмуьрни кьади,
Хушбахтвал кьисмет хьурай ваз даим,
Хьсан крада хьурай ваз даях
Сакьийи Кафсар, а лалаку-шах.
Зи риклин хиял, зи мурад метлеб
Хушбахтевилинди хьунухъ я ви гьед
Аллагьдин патай хьурай мергьемет,
Хьсан ийида гьада чи кьисмет.
Вири себебрин себебни гьам я,
Кьудратрин сагьиб, куьмекни гьам я.
Гьада идара ийизва риклер,
Гьам я гудайди хажалатни хьвер.
Умудлу я чун: гьакимар ада
Хьсан кьвалахрин дуьз реке твада.
Чан хва, кьанундал ая дуьз амал,
Клан жемир авун садрани писвал.
Кагъазар кхъиз, шад ая Мамнун,
Эй вилерин нур, саламат хьуй вун.*

Дингьли тиртлани, Алкъвадар Гьасанан Урусатдиз мукьва хьун ва адан культура чирун жуван халкь патал менфятлу тирди кьатлана ва ада хайи халкь уяхарун патал

еке чалишмишвилер авуна. Идалай кьулухъ ктабда авторди жуьреба-жуьре дустагьра хьайи йисарикай суьгьбетнава.

“Чаз хквезвай чарарай чир хьана Саратовдиз, Саранскдиз, Шацкдиз, гьатта Иркутскдизни (Мирза-Кьазанфар Зулфикьаров Мамрачви, Абдулкьафар ва Дадаш Кьасумхуьрелай суьругьун авунвайди (вири шегьера авайбурун тварар за кьазвач)”, - кхъизва Гьасан эфендиди, (233-234 чинар).

1883-йисан 27-майдиз пачагь Александр Александровича вичин кьилел гьукумдин таж эцигна. Пачагьди менефис авуна, суддалди суьругьун авунвайбуруз муддатдин пудай са пай, суд авачиз суьругьун авурбуруз азадвал гун малумарна. Ик! Гьасан эфенди вичин юддашарни, хизанни галаз сифте Дербентдиз хтана. Гьажрадин 1300-йисан шабандин вацра, 1883-йисан 28-июндин хемис юкьуз, Алкъвадрив ахгакьна.

Гьасан эфендиди вичин медреса тартибдиз хкана, гьужреяр ремонт хьуьна ва вич рагьметдиз фидалди 28 йисуз тарсар гана.

“Яваш-яваш чи риклериз секинвал янава, гьелек хьунин гьиссер ва бедбахтвилин туькьуьвилер алатна, чи патав чи мукьва-кьилияр, чи уьлкведин гьар пиперай дустар атана. Чи диндин меслят кьалурналди, чун гьабуроз мугьман хьана. Чал, вац! хьиз, михьй, намуслу, чирвилер кьачуз кланзавайбур авахъзавай. Зун, эглеш тавуна, абуроз чирвилер гуз эгечна. Аллагьдиз гьамди, шукур хьуй, вири алемрин иеси тир”, - кхъизва ада ктабдин 262-чина.

Ина ада, Аллагьдиз гьурмет авунин лисан яз, 4 чиникай ибарат кьасыдани кхъизва.

Суьругьундай хтайдалай гьуьгьуьнизни Гьасан эфендиди гзаф вакъияриз, инсанриз эдебиятдин эсерар кхъизва ва жавабар хгузва. Абуру вири кхъейтла, зи макъала яргъи жеда. Ихътин са риваятни ава. Са хуьрий Алкъвадрал Гьасан эфендидиз атанвай. Чпин суьгьбетар куьтягъ хьайидалай гьуьгьуьниз абуру хабар кьуна:

- Чавай гила кьарагна хьфейтла жеда ни, чан эфенди?

- Эхъ, чан рухваяр, эгер Алкъвадрал атайбур вири ина амуькьнайтла, Алкъвадрикай шегьер жедай.

Ни ктабдиз итиж ийизватла, за кьелун меслят кьалурзава, ам гзаф гуьрчег, менфятлу, чи халкьдин тарих кьалурзавай, инсандик кьанажагьдин, маришатдин кьакьан дережадин кьилихар кутун тербияламышзавай чешме я. 1892-йисуз Кавказда ва Дагъустанда вабадин тегьуьн хьана. И азардик Гьасанан гада Абдурагьман рагьметдиз фена. Адалай вилик гада Абдулгьаким цегьерин азардик кечмиш хьанвай.

1897-йисан 13-декабрдиз и фана дуьньядай атла дуьньядиз адан кайвани Салигьат, Ярагьви Абдулгьанидин руш хьфена. Адан 67 йис тир. Абуру санал 50-йисуз яшамиз хьана. Адаз элегия-кьасыда кхъенва (341 чин.).

1810-йисан 13-январдиз, арбе юкьуз, гьедрехъ, Гьасан эфендидиз руфунин тал яна. Ам гзаф зайиф хьана. Ада кьиникьикай шиир “мутакариб” размердалди кхъенва (375-чин.).

* * *

Рагьметлуда эхиримжи 28 йисуз сухтайриз тарсар гузвай. Маса краивай яргъа тахьана, хийирлу кьвалахрал машгьул тир. Дингьли алимир гузвай суалриз кхъена ва я хуралай жавабар гузвай. Аллагь вичелай рази хьуй ва адан сирериз нур ягьуй. Аллагьди Женнет кьисмет авурай. Амин!

“И эпиллог кхъена Мегьемеда, Абдуллагь Алкъвадарвидин хци. Ам рагьметлу Ал-Мамнунан хайи гьевечи стха, гьадан ученик я. Бахтсуз перишанвили члугунвай умуд кутазва и “Диван ал-Мамнун” ктаб кьелай гьар сада лайихлу муаллимдиз хийир - дуьа ийида ва адан руьгьдиз “Ал Фатиха” сура кьелда, Аллагьди адаз регъим авун патал.

И гуьрчег ктаб 1913-йисан 17-декабрдиз Темир-Хан-Шура шегьерда мусурман чапханадин иеси Мегьемеда-Мирза Мавраева вичин харжидалди басма авуна”.

Алкъвадар Гьасан эфендиди вичин девирдин газетрин ва журналрин кьвалахдани иштиракна. Ам дуьньядикай хабардар кас хьана. Ада Египетда акъатзавай “Мауят”, Бакудай - “Иршад”, Бахчисарайдай “Таржуман” газетар кьачузвай.

Советский хуьр.
(Материал куьруь авунва)

Кланивиликай

Абад АЗАДОВ

МИСРИХАНОВА (КЪАЗИМЕТО-ВА) Гуьлжагьан Шамсудинонади-кай чи кьелдайбуруз 2016-йисуз яратмишунардайбурун “Булах” кватлал тешкилайдалай ва 2017-йисуз кватлалдик акатзавай гьевескар шаиррин “Булахдин чешмедал” ктаб акъудайла, малум хьана. Адалай гьуьгьуьниз илгьамдин рекъай пай ганвай дишегьлиди лезги ва урус члаларал шииратдин ва гьикаятдин “Кьисмет”, “Пуд стлал”, “Кьахцугьар ва кьахцугьавияр”, “Уьмуьрдин рекьер” ва уртах “Илгьамдин булахар” ктабар акъудна.

И йикъара кьелдайбурув Мисрихановадин “Мавел” издательстводи акъуднавай нубатдин “Кланивилин сифте леле” твар алай ктаб агакьна.

Ктабда гьа и твар алай повестди еке чка кьазва. Яратмишдай рехъ шиирар кхъинилай гатлунай Гуьлжагьана гьикаятдани вичин алакунар кьалурзава. Хайи хуьруькай, агьалийрин яшайишдикай, кьисметрикай ктаб кхъей касдин гьевес акваз-акваз ачух хьана. Ада чи хуьрера малум тир Чухьвер Магьсудан кьаравилеяр кватлал, абурал вичин бажарагьдин бегьерарни алава хьуьна.

Г.Мисрихановади, кваллин кайваниди, рухвайрин, хтулрин дидеди, бубади азад вахтунда уьмуьрдин тежрибадикай менфят кьачуз, куьлуь новелляяр кхъизва. Абуру “Яшайишдин агьвалатар” паюна ава.

“Кланивилин сифте леле” повесть жаванар патал тербиядин, милли адетрал амал авунин, ахлакьдин, маришатдин ерияр вине кьунин, рикле пайда жезвай ашкьидин сифте гьиссерив, вири терефар фикирдай кьисмет, эгечлунин жигьетдай хьсан чешме я. Авторди рикле кланивилин сифте цир ганвай жаван рушан кьамат члугунва. Са патахъай ам шад я, адал рикли члугвадай гада гьалтнава. Мукьуь патахъай адаз вуч ийидатла чизвач. Хуш хьанвай гада маса миллетдин, маса государстводин векил я. Ада вичин ашкьидикай ачухдиз малумарзава. Амма повестдин кьилин игит Дария, вири рикелай алудна, вич муьгьуьббатдин деринриз вегьедай руш туш. Ада вичин миллетдикайни, диде-бубадикайни, хайи чалакайни, гележегда арадал кьведай четинвилерикайни фикирзава...

Ктабда кланивиликай, бахтуникай, инсанрин хесетрикай, уьмуьрдикай маналу кьейдер, фикирар, акьуллу келимаяр, мезелиярни гьатнава.

Рикел хкин: Гуьлжагьанан хизан 2004-йисалай Голландияда яшамиз жезва. Гуьлжагьана Утрехт шегьердин яшлугьрухъ галаз алакьалу идарада зегьмет члугвазва. Гьар гатун варцара хайи ватандиз хквезва.

Чна Гуьлжагьан Мисрихановадиз цийи ктаб тебрикзава.

Нажмудин Самурскийдин - 130 йис

Дагъустанда -
балкларин завод

Рамазан КЪУЛИЕВ

(Эвел - 20-нумрада)

Сад лагъай месэла тумунин балкларинхъ галаз алакьалу я. Абурун кьецепатай гьунин месэла, вазни чизвай себебралди, тукьлевнвач. Чи колхозар айгьурар авачиз амуькнава. За вавай Азово-Черноморский крайдай тумунин 60 балклар гьунин месэладай зи тереф хуьн тлалабзава.

РККА-диз гузвай балкларин еридин жигьетдай ийизвай истемешунар гьар йисуз артух жезва. Жинс хьсанарунин кваллах авачиз, РККА-диз балклар гьунин план неинки къадардал гьалтайла, гьай еридин жигьетдайни таммариз хьун мумкин тун.

Къвед лагъай месэла завод тешкиллупилнин майишатдин идара авунинди я. Наркомземдал 37-нумрадин заводдиз чара ийизвай пулдин такьатар артухарун тапшурмишайди тир. Амма Главконупрдин месэла гилани гьалнавач. Тлалабзава талукь отделар ЦИК-дин къарар килиз акьудиз мажбурун. Ик хьайитла, завод майишатдин рекьяй мягькемариз ва госдотацийрикай отказиз жеда.

Пуд лагъай месэла - ипподром ва вороншиловский атлуприн клуб арадал гьунин гьакьиндай. Дагъустан Советрин Союздик акатайдалай инихъ 15 йис тамам хьуниз талукь сувар киле тухудайла, чна Махачкъалада трибунани балклараллаз чамарардай рехъ тукьлуьрна. 1936-йисуз ипподромдал герек тир эцигунар хьувуна кланда. И кардиз чавай выставкадиз ахьайнавай такьатрикай виш агьзур манат къван чара ийиз жеда, амайди сметадай (гилгизава), дотацияр яз, Главконупрдин такьатрикай чара авун тлалабзава...

И чар гваз юлдаш Къара Къараев рекье твазва. Алай вахтунда ам рамагбанвал вилик тухуние кьетливилелди эгечинава ва 1936-йисуз и кваллахда, гьар гьик хьайитлани, дегишвал тун хиве кьунва. За адан вилик эцигнавай месэлаяр гьалунин карда куьмекун, тереф хуьн тлалабзава.

Дагъустандай ваз саламар рекье твазва ва гатуз иниз атун теклифзава.

ВКП(б)-дин Дагъустандин обкомдин секретарь Н.САМУРСКИЙ.

Москватай тади гьалда Къара Къараева кхьизва:

"Гьурметлу юлдаш Самурский! Зал Куьне Семён Михайловичан вилик эцигнавай месэлаяр гьалунин кваллах гьик киле физватла мукьвал-мукьвал хабар гунин везифа тапшурмишнавайвилляй хабардарзава: Куь чар за агакьарна, ам клелна, юлдаш Будённийди вичин заместителдай Куьне вилик эцигнавай месэлаяр гьалун тапшурмишна.

Тумунин 50 балклар (айгьурар) къачунин месэладин гьакьиндай СКК-дал и заявка килиз акьудун тапшурмишнава ва идалайни гьейри, юлдаш Будённийдин приказдал асаслу яз, чаз кьецепатан уьлквейрай гьайи 10 эркек балклар ганва.

Ипподром эцигуниз такьатар ахьаюниз талукь яз. Главконупрди крайдин управлендиз чи ипподром 1936-йисуз эцигна куьтгьунин тапшургуь ганва. И кар патал 400 агьзур манат пул ахьайнава. Чавай адакай 165 агьзур манат пул къачуз жеда. Чун ихьтин кар килиз акьудиз чалишмиш хьана кланда: выставкадин дараматар эцигдайла, абурун жележегда балклараллаз чамарардай майдандин (ипподромдин) цура, тевлеяр яз ишлемишиз жедайдини фикирда къан ва "15 йисан" трибуна алай участок гьашишалугь яз ипподромдихъ галкьурин.

Тадаракар, пурарар ва маса шейэр за лап хьсан еридинбуру маса къачунва...

45 агьзур манат чилер цук кутуниз, 50 агьзур манат цура, тевлеяр эцигуниз ва, мумкин я, ВЦИК-дин алатай йисан къарар-

дал асаслу яз, 15 йисан юбилейдихъ галаз алакьалу яз, мукьвара мад 300 агьзур манат къачуз хьун. И месэла Главконупрдивай и йикъара Союздин СНК-да гьализ хьунилай аслуя.

За са комбайн, са ЧТЗ (трактор), пар чулгвадай са машин тади гьалда рекье хьунин нарядни къачунва. Ибурулай гьейри, чи заводдиз Ярославдин жинсинин 60 кал ва михь жинсинин пуд айгьур гунин ихтиярни..."

Дагъустандин колхозрин рамагрин тевлеяр патал балкларин заводди асул гьисабдай михь жинсерин айгьуррилай рамаг хьсанарун патал хуьзвай хварари хайи эркек таяр рекье твазвай. Мухь жинсерин айгьуррини хварарин таяр лагьайтла, Буйнакскада тунвай гостелейриг агакьарзавай. Хьанавай сечме жинсинин хварар дул къачун патал заводда тазвай.

1937-йисуз и заводдихъ 7916 гектар чилер авай. Адакай 2000 гектар цадай никлер, пуд агьзур гектардилай гзаф ядай векьин уьрушар, 30 гектар усадьбяр, амай чкаяр гьайванар хуьдай чурур тир.

1938-йисан августдиз заводда балкларин къадар 700-дав агакьнавай. Аник цудралди михь ингилис жинсинин айгьурарни хварар, вишералди какахъай ингилис жинсерин гьайванар, рамаг цийи хьийидай (ремонтный) дестедик - кабардинский, карачаевский ва чкадин жинсерин балкларини акатзавай. Анжах са Тимилбуру кваллахдин (рабочий) балкларин тир. Заводда мад лапагрин ва некледин фермани авай.

Заводдин кьисмет

Алатай асирдин 50-йисарив агакьдалди балкларин 37-заводди къайдадик кваз кваллахзавай. Ада жинс хьсанарунин рекьяй беьгерлудаказ кваллахунин нетижада Ватандин Чехи дяведин йисара Дагъустанди фронтдиз агьзурралди балклар гана. Дагларин уьлкведи вишералди гуьгьуллубур гьа чпи хвейи балклараллаз фронтдизни фена. 1950-йисан 1-январдин деллар къачуртла, Дагъустан АССР-дин колхозрин балкларин фермайра жинсинин ва жинс хьсанарнавай гьайванрин къадар вад агьзурдав агакьнавай.

Гьайиф хь, Дагъустандин балкларин заводдин кьисмет Хасавюрт районда пайда хьайи сада хьайи масадахъ галуьдай азарди (инфекционная анемия) гьална. СССР-дин Министрин Советдин 1949-йисан 19-декабрдин къарардалди завод тергна. Карантиндилай куьлухъ амуькьай 300-далай гзаф гьайванар республикадин колхозриз маса хгана. Балкларин 37-нумрадин заводдин чилер республикада киле фин лазим тир пландин бинедаллаз хурер куьчарунихъ галаз алакьалу яз, СССР-дин Совминдин 1951-йисан 29-майдин къарардалди куьчарунин (переселенческий) фондунив вахкана. 1952-йисуз аниз къурушвиар - Н.Самурскийдин ватандашар куьч хьана. Виликрай лагьайтла, гьеле 1925-йисуз, ДагЦИК-дин председател Н.Самурскийди (дагьвиар дуьзендиз куьчарунин программадин бинейриг вгайди гьам тир), хуьруьнвийри дагьлара чилер бес тежезвайдакай шикаят авурла (а члавуз ам дагьлух округра къекьезвай), дуьзендиз куьч хьун теклифнай, амма курушвиар рази хьайиди тушир. 1952-йисуз маса шартлара, маса вахтунда, Н.Самурский галачиз, къурушвиариз Маршал С.Будённийдин хьуси тлалабуналди балкларин завод патал чара авур чилерал куьч хьун кьисмет хьана.

Гьа ик, сиясатдин машгьур деятель Нажмудин Самурскийдин 130 йисан юбилейдихъ галаз санал вири лезги халкъ ва кьилди къурушвиар патал 2022-йисуз мад са юбилей ава - къурушвиар Докьузпара райондай Хасавюрт райондиз балкларин виликан заводдин чилерал куьч хьайидалай инихъ 70 йис тамам хьанва.

(Макьала РД-дин ЦГА-дин (архивдин) документрин бинедаллаз гьазурнава).

Веревирдер

Мердали ЖАЛИЛОВ

Макьаладин кьил акурвалди, хабар кьунни мумкин я: авайди я жал ахьтин министерствоярни?

Жаваб аз и мукьвара "ОТР" каналдай (29-апрелдин нянрихъ) тешкилай "Сергей Лесковахъ галаз суьгьбетар" программадай ван хьана. Гьа карди зун и веревирдер кхьинизни мажбурна.

С.Лесков алай аямдин машгьур публицист-политолог, дуьньяда киле физвай гзаф крариз кьиметар гузвай експертрикай сад я. Инал чун рахазвай передачадани ада алай аямда Украинада киле тухузвай махсус серенжемдихъ галаз алакьалу яз Европаднини Америкадин ампаири тешкилнавай чулава сиясатрин гьибетриз кьиметар гузвай.

Сергей Лескован гафаралди, "дяведин министерство" дуьньядин са гьукуматдани авач. Оборонадин министерство авачир чкани чаз чидач. Армия, яракьар, чеб хуьн герек туширди яз гьисабзавай бязи куьлуь-куьлуь государствояр (къурулушар) авачизни туш. Месела, Ватикан хьтин.

"Дяведин министерство" гьина ава? С.Лескова кьетлен жаваб гана телеканалдин журналистдиз: - США-дин пен-

гьатнава. Абурун къайда гьа вахтарани, гилани сад я: наразибур сад-садал элкьуьрун, кьве патазни фендигарвилелди "куьмек" - къуват гун, яракьлу ийин, герек ана садрани секинвал тежен. Туьхуьзвай цайни, нафт илична, мадни къати ийин!

Бес Байдена Украинадин тапан патриот Зеленскийдиз - вичин хайи буба рикелай ракъурна, адаз буба лугьзвайдаз - "са украинви амай къван чна кьев яракьар вугуда" лугьун дуьшуьшдин кар яни?

Россиядихъ галаз садрани меслят тахьун патал Америкадин кар Великобританиядин, Бельгиядин, Германиядин, Канададин - вири дуьньядин ампаири килиз акьудзава. Украинвийриг - украинвийрив славянар славянар ягьиз тазва.

Россиядихъ галаз меслят тахьун, са икьардал татун патал чуькьур тийизвай гьибет, фитнес авач.

Америкави ампаириг украинви тулайрихъ чпин хьуси идея, намуслувал, ватандашвал садрани тахьайди, девлет тарашун патал са куьнилайни элкьуьн тийидайдини чизвай. Гьавилай гьеле советрин девирда ЦРУ-дин агентри ина фашистрин цийи несилар тербияламишзавай. Урусар куь душманар, куьн зурбабур я лугьзвай.Чеб

"Дяведин министерство"
вуч ятла?..

тагон гьа дяведин министерство, вичин вири тарихда анжах дявекарвилехъ, яракьар акьудунихъ, гьинавай къван вагьши террористар тербияламишунихъ, абурун руьгьламишунихъ, ина-ана гьар жуьредин "рангарин революцияр" къурмишунихъ калтугзавай тешкилат я.

"Пента" - грек члалай "вад" лагъай рекьем. "Пентагон" - США-дин дяведин министерство. Ам вад пилпен (мурдан) дараматда ава", кхьенва кьецепатан члаларин словарда.

США-дивай дявеяр галачиз вичин кьил садрани хуьз хьайирди туш. Дявекарри, чапхунчийри, колонизаторри арадал гьайи государстводин асул кьилих - дявекарвал садрани дегиш хьанач, ада вич дуьньядин "сагьиб", кьилин "суду", гьакьикьи жандарм яз гьисабзава.

Чаз гьакьикьятдани аквазвайвал, Европаднини Америкадин, Азиядин, Австралиядин, Африкадинни хейлин уьлквейрини, НАТО хьтин блокада сад хьана, пентагонди гайи вири тапшургуьар, ян тагана, кьилиз акьудзава. Гьатта и кар чеб патал зиянлуди хьайитлани, ваь лугьуз жезвач. Веьгезва кьилихъди гьа чулава дагьардизни, ахмакь кьунан гуьгьуьна гьатай хиперин суьруьди хьиз.

Бес Европада, дуьньядин саки вири уьлквейри Россиядиз санкцияр (къадагьаяр) лугьудайбуру малумарун, гьатта чеб мекьила, гишила рекьиз хьайитлани, Россиядин газ, нафт (энергоресурсар) маса къачудач лугьун - ибуру гьечли тулайри ампаирин вилик ийизвай амалар тушни?

Украина Америкади фадлай лишандиз къачунвай. Анин миллетчийрин къастарикай хьсандиз хабар авай. Фашизмдин мая хьванвай бандеровчийри алатай чехи дяведа халкъдиз - украинвийриг немсеривай тежедай зулумар авурди тарихда гьатнава. Адалай виликни саки вири тарихра (Киевдин Русь чклайдалай инихъ) Украинадин чилерал агьавал тавур чапхунчи хьанач. Ина датлана сада масад кьурук кутаз, чпи чеб къуватлуьбуруз маса гуз хьайиди анжах савадсуьриз чидач.

Америкадинни Великобританиядин дявекарриз гьа ихьтин келлегуьзрикай гьаиша куьмек хьайидини тарихра

чпин ихтиярда авачир тулаяр гьар ни хьайитлани чпиз кланивал ишлемишдайдиридиз чидач.

Украинадин чилел чпин яракьар эцигунилай гьейри америкавийри ина ачух тавунвай жуьредин биологаторрия, химиядин карханаяр амач жеди. Неинки украинви рушарални гадайрал, аялрал, гьакь армияда куьллуьгзавай-бурални чпин "дарманар" ахтармишиз, тухун тавунвай жуьредин тежрибяр амагьа? Украинадин президент вични наркоманрин кьил тирди раижзава. Наркоманриз бес хайидини тахьайди, жувандини патанди чиз амуькьдани?..

Чун винидихъ раханвай передачада кьейд авурвал, США-дин «дяведин министерстводи Хиросимани Нагасаки атомдин бомбайриг ягьунай тахсир японвийрик, Кореядин дяведай - корейвийрик, Ирак ягьунай - Саддам Хусейнак, Югославия ягьунай - Милошевичак, Ливия кунай - Муаммар Каддафидик, Сирия барбатлунай - Башар Асадак, Украинада фашистри кьил хьажунай, Донбассда геноциддай Путинач тахсирар кутазва! США-дин пентагон гьакьван "къени" ниятрин тешкилат я кьван!..

Буьркуьда буьркуьдаз буьгьда лугьуда. Кимидаз вири кимибур хьиз жеда. Байденани Путинач "дявекар - чапхунчи" лугьузва. Гьа ихьтин крар тушни дуьнья вичин къацлалай алудзавайди? Инсаният санлай каша гьатайтлани, тлугьвал хьтин завалри вири кьирмишайтлани, Европа, маса виляатар муркларини цаяри къуртлани, Америка сагьдиз амуькьда лугьузва и башибузукьри.

Гьина дяве хьайитлани, анай хийир Америкадиз жеда. Яракьар вугуда, пулар ахьайда, вири барбатла, ахпа тукьлуьр хьийизни пулар герек жедайди чизва. Ни вугуда буржар?

Ингьве кьез "дяведин министерстводин" асул суфат, руьгь. Президентар Америкада гьикьван дегиш хьайитлани, "дяведин министерство" дегиш жедач.

... Чи Яракьлу Къуватар, чи милли сиясат, кьилин идея, мад гьа фашистар терг авуна, Ватан ва дуьнья саламат хуьн я. И метлебди чи намуслу рухьвар женгина тунва. Чи ниятар михьни я, чун гьалибни жеда!

Гьелелиг гуьгьуьна ама

Жасмина САИДОВА

Дагъустанда гзаф квартирайрикой ибарат квалер (МКД) капиталнидаказ ремонт авуниз кватлзавай пулунин кьадар 71 процентдив агакьдалди гзаф хьанва, хабар гана и йикъара "Дагъустан" РИА-дин майдандал кьиле фейи пресс-конференциядал РД-дин гзаф квартирайрикой ибарат квалер капиталнидаказ ремонт авунин Фондунин руководител Мегьамед Алиева.

"Капремонтдин программа кардик кутурдалай кьулухъ сифтегьан 2-3 йисан вахтунда и рекъиз кватлзавай пулунин кьадар 17-35 процентдив агакьзавайди тир. Эхиримжи пуд йисан вахтунда ада 71 процент тешкилзава. Инсанриз чпин пул гьиниз физватла акъазва. Эгер виликдай взносар гуникай кьил кьакьудзавайтла, и кардиз шаклудаказ килигзавайтла, гила и месэладив эгечлзавай тегьер дегиш хьанва. Гила хсусиятчийри чпин квалерин винел патан акунар гьихьтинбур жедатла чирзава, ремонт кьиле тухунин карда активнидаказ иштиракзава. Идалайни гьейри, капремонтдиз талукъ яз хьанвай бурж мажбуридаказ, суддалди вахчузва. Чехи, яшлу ксар, жегьилрилай тафаватлу яз, и рекъиз гьакь, адет яз, вахт-вахтунда гузва", - гьавурда туна М.Алиева.

Дагъустан Республикадин гзаф квартирайрикой ибарат квалера 2014-2040-йисара капиталный ремонт авунин региондин яргьал вахтунин программадик 4001 объект ква. МКД-дин сиягъ гьар йисуз цийикла тукьур хьийизва. Адан сергьятра аваз республикадин квалерин, анра яшамеш жезвай агьалийрин, хсусиятчийрин гьакьиндай делилар кватлзава. Квалер капремонт авунин сиягъдик кутун ва нубат тайнарун патал са шумуд себеб фикирда кьазва: дарамат эцигай вахт, эхиримжи сеферда капремонт авур йис, дарамат авай гьал ва ик мад. Квалерин нубат тайнарун патал махсус комиссия тешкилнава, ада и ва я маса квал кьурь вахтунин ремонтдин программдик кутунин лазимвал тайнарузава.

Алатай йис Мегьамед Алиева Фонд патал виридалайни бегьерлуди яз гьисабзава. Ик, программдик квай ва республикадин вири мулкунал алай 177 квалелай гьейри, 2021-йисан программдик кутун тавуна, Махачкъаладин 10 МКД-да чарасуз тир ремонт авуна. Абурукай 8 квалел чимивал таъминариз тежез гзаф йисар тир, 2 квалелиз цай кьуни зарар гана. Нетижанда яшайишдин шартлар тахминан 30 агъзур дагъустанвиди хьсанарна.

Малум хьайивал, асул гьисабдай квалерин кьавар, гьакьни дараматрин кьенепатан инженерный сетар дегишарзава, бязи вахтара, лап кьитдаказ, квалерин винел патан акунар цийи хьийизва. Эхиримжи пуд йисан вахтунда, М.Алиева кьейд авурвал, лифтерин тадаракар дегишарунин кардани агалкьунар хьанва.

"Малум тирвал, республикада лифтерин майишат рикл хадай хьтин гьалда ава, вучиз лагьайтла, эхиримжи 20 йисан вахтунда ам цийи хьувунин рекъе саки са серенжемни кьабулначир. Санлай кьачурла, республикадин гзаф квартирайрикой ибарат квалера ишлемишдай вахт кутьягъ хьанвай тахминан

500 лифт дегишарна кланзава. Государстводин патай куьмек гун себеб яз, ихьтин квалера эхиримжи пуд йисан вахтунда 247 лифтинин тадаракар дегишарнава. Республикадин бюджетдай и рекъиз гьар йисуз 100 миллион манат чара ийизва. Лифтер Дагъустанда "Кьизлярдин электроаппаратдин завод" АО-да ва "Махачкъаладин машиностроительный завод" ООО-да гьазурзава. 2022-йисуз 53 лифт дегишарун пландик кутунва", - лагьана Фондунин руководителди.

Адан гафаралди, капиталный ремонтдин квалархив анжах намуслу карханаар агудзава. РД-дин эцигунрин, архитектурадин ва ЖКХ-дин министерстводи Дагъустанда ремонтдин квалархив тамамардай ихтияр ганвай пудратдин карханайрин сиягъ тукьурзава. Авунвай гьар са квалархив жавабдарвал пудратдин карханадин хиве вад йисан вахтунда жезва.

Пресс-конференциядал капремонт авунин гьакьиндин тарифдикайни ихтилат фена. Ик, М.Алиева малумаривал, алуькдай йисан гьакьиндин кьадар гьар йисан 1-октябрдалди тайнарузава. Алай йисуз ам шазан дережада тунва - 1 кв. метр 6,5 манатдай.

Санлай кьачурла, Дагъустанда гзаф квартирайрикой ибарат квалер капиталнидаказ ремонт авунин программа кардик кутурдалай кьулухъ 596 квал ремонт авунва. "Тарифдин кьадар агъузди хьун ва инсанри пул вахт-вахтунда тагун себеб яз, чун графикада кьалурнавай дережадилай гуьгьуьна ама", - гьавурда туна ада.

Дугьриданни, кьейд ийин, Дагъустанда капремонтдин гьакьиндин месэла гьелелиг тлал алайди я лагьайтла, жеда. И кардиз гьакьинди себебар авачизни туш. Ик, шеберрин гзаф квартирайрин квалерин агьалийри муьвал-муьвал арза ийизвайвал, цийиз эцигзавай квалериз талукъ яз кванцияр вахтунда агакьарзава, ахпа, са кьадар бурж кватл хьайила, суддин приставрин куьмекдалди вахчузва. Буржунин винел иллитнавай жермедин пулни (пеня) хквезва. Республикадин чехи пай агьалийрин дуланажагъ усалди, бейкарин кьадар гзаф хьун себеб яз, вахт-вахтунда гьакьиндин четин жезва. Идалайни гьейри, инсанрихъ чпин квалер талукъ кьайдада, кутугайвал ремонт авунин инанмишвал авач, яни капремонтдиз гузвай пул маса рекъериз финикай кичезва ва ик мад.

Фондунин векилди гьавурда турвал, квалерин хсусиятчийрилай пулдин такьатар анжах чпин, яни махсус счет ачухна, гьана, я тахьайтла, региондин оператордин счетра хвейитла, жеда. Эгер квалел авай квартирайрин хсусиятчийри тайнарнавай вахтунда чпин пулар хуьдай чкадин патахьай кьарар кьабул тавуртла, абурун паталай и кар капиталный ремонтдин Фондунин кьабулда. Идалайни гьейри, эгер счетда 51 процентдилай тлимил пул кватл жез хьайитла, ам агалда ва такьатар регионда авай оператордин счетриз хьфиди.

Инвалидризни яшлу ксариз ийизвай кьезилвилерин ва субсидийрин месэладиз талукъ яз М.Алиева лагьайвал, Дагъустанда яшлу ксариз эвездин пул анжах капремонтдин взносар тамамвилелди гайидалай кьулухъ хгуда. Идалайни гьейри, эвездин пул гудайла, гьисаба кьазвайди анжах са кас патал закондалди тайнарнавай кьадар майдан я.

Агьалийри наразивалдай себебар мадни ава. Ик, эгер федеральный дережада капремонтдиз талукъ яз 70-йисалай алатнавай яшлу ксариз кьезилвилер аватла ва 80 йисалай алатнавай бур и гьакьидикай тамамдаказ азаднаватла, республикада и агьалийрини, амай вирибуру хьиз, капиталный ремонтдин пулар тамамдаказ гун лазим.

Гьасилиз эгечлнава

РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министр Мухтарбий Аджекова хабар гайивал, Дагъустандин тежрибайрин станциядин бинедаллаз республикади хуси тумар гьасилиз башламишнава.

"Илимдиз грантралди куьмек гунин сергьятра аваз чавай майвайрин культурайрин тумар гьасилунин карда са кьадардин агалкьунрив агакьариз хьанва - Дагъустандин тежрибайрин станциядин бинедаллаз чна цун патал кутугай хуси тумар гьасилзава. Алай вахтунда, яни уьлкве сергьятламишдай серенжемрин басрухдик квайла, им иллаки хци месэладиз элкъвенва, гьикл лагьайтла, майвайрин культурайрин 80 процентдив агакьна тумар чна кьечепатан уьлквейрай маса

кьачузвай", - малумарна министрди экономика виликди тухуниз талукъ оперштабдин заседанидал. М.Аджекова алава хьувурвал, тежрибайрин станциядин бинедаллаз гьакьни гзаф йисарин набататрин ва хуьруьн майишатдин маса

культурайрин вирусар акат тийидай жуьредин тумар гьасилунин лаборатория ачухнава.

Гила арадал хкида

РФ-дин промышленностдин ва алишверишдин министерстводи недай суьрсетдин жигьетдай уьлкведин хатасузвал артухарун патал Россияда санлай ва кура-кура маса кьачудай базаррин кьадар гзафарун пландик кутунва.

Идаради гьазурнавай теклифра кьейднавайвал, ихьтин базарра шей маса гудай ихтияр виридаз гуда. И кар патал багьларин иесийри, бегьердин пай маса гун патал чеб ИП, яни кьилдин карчийар яз регистрация авун лазим жедач. Фермерривай чпин суьрсет, арачийар галачиз, муьштерийриз гьилий-гьилиз маса гуз жеда. Суьрсетдин хатасузвал ветеринарно-санитариядин экспертизайри ахтармишда, кьхизва "Известия" газетди.

РФ-дин Минпромторгдин кьилин заместитель Виктор Евтухова кьейдзавайвал, санлай маса гудай-кьачудай недай суьрсетдин базаррин (ОПР) кьадар артухаруни санлай са шумуд месэла гьалдай мумкинвал гуда. Лежберривай производство артухариз жеда, гьикл лагьайтла, абуруз суьрсет маса гудай рехъ ачух жеда. Гьакьни сагьламдаказ гуьжетунин

нетижанда уьлкведа продуктрин кьиметар гуьнгьуна тваз алакьда.

Идарада гьисабзавайвал, Россияда ихьтин базарар гьикьван пайда хьун мумкин ятла лугьун гьелелиг фад я. Абур арадал гьун государстводин гуькумдин ре-

гионра авай органрин везифайрик акатзава. Ихьтин майданар гьикьван лазим ятла субъектри чпи тайнарада. Гьа са вахтунда базаррин везифаяр тамамарзавай тлимил кьадар объектар уьлкведа авазва.

Уьлкведа ихьтин базарар гьамиша хьайиди я. Амма, гьайиф хьи, гьам хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилзавай бур, гьамни муьштерияр патал иллаки важиблу чкаяр тир абур эхиримжи 20-25 йисан вахтунда тамамдаказ терг авунал гьана.

Кьуншийрин сувар

Майдин эхиримжи жуьмя юкьуз, "МКД-дин агьалияр" ва "Савадлу муьштеридин школа" проектрин сергьятра аваз, Дагъустанда хьсан кьуншийрин ва дуствилин сувар-кьуншийрин международный югъ кьейдда. Идакай "Сад тир Россия" партиядин пресс-кьуллугъди хабар гузва.

Гуьзлемишзавайвал, и юкьуз республикадин шегьерра, партиядин векилдин, яшайишдин квалерин инспекциядин, квалер идара ийидай компаниярин ва ТСЖ-рин, шегьердин властрин, депутатрин ва республикадин агьалийрин иштираквал аваз, квалер идара авунин месэлайрай кьуншийрихъ галаз гуьруьшмиш жедай майданар тешкилда.

"МКД-дин агьалияр" проектдин реги-

онда авай координатор Хиби Алиева хабар гузвайвал, 27-майдиз Махачкъалада кьуншийрин сувар кьейддай асул майдан Исмаилован куьнедин 24-квалерин, Каспийскда Ленинан куьнеда авай 51-квалерин гьаят жеда. Мярекатдик концертдин ва спортдин программаяр ква. Ина иштиракчийриз Дагъустандин халкьарин тьунарни гуда.

"Суварин макьсад дагъустанвияр кьени кьуншивилин хьсан адетрал хьунин, гзаф квартирайрикой ибарат квалера яшамеш жезвай агьалийриз ЖКХ-да авай месэлаяр санал гьялуни мумкинвал гунин, кьуншийри сада масадан патахьай жавабдарвал гьисс авунин, абур тупла-мишунин ва командадик руьгь кутунин лазимвал я", - лугьузва Х.Алиева.

Амина МУСЛИМОВА

И йикъара республикадин мектебра "Эхиримжи зенгинин" сувар кыле фена. Алай йисуз республикада, санлай къачурла, куд лагъай классрин 36,5 агъзур ва цусад лагъай классрин 11,5 агъзур жаванри мектебар акъалтарна.

РД-дин образованидин ва илимдин министр Ягъя Бучаева и сувар Каспийск шегъерда авай республикадин образованидин центрадин выпускникрихъ галаз санал къаршиламышна.

"Квез куь уьмуьрдин виридалайни еке хазина - чирвилер ганвай ксарал рикл ва абурун кыметлувал чир хуьхъ. И хазина уьмуьрдин рекъерай твах, ам мадни артухара ва къвезмай несилрив агакъара. Куь вилик еке, геъенш рекъер ква. Абурай фидайла, квез мектебда кватнавай ягъалмиш тежер чирвилери ва тежрибади куьмекда. Куь уьмуьрда геле гзаф имтигъанар жеда. Четин уламарай гъетерихъди члугу - дамахдивди, намусдивди", - лагъана министрди мектеб акъалтарзавайбурухъ, гъакни республикадин вири выпускникрихъ элкъвена.

Алай йисан 21-майдиз "Эхиримжи зенг" Меъгъарамдхуьруьн райондин мектебрани яна. Вири школайра шад мярекатар, линейкаяр кыле фена. Абура райондин администрациядин ва образованидин управленидин векири иштиракна, уьмуьрдин вини дережадиз кам къачузвай жегъилар гъевесламишдай алхишар авуна. Райондин выпускникриз, абурун диде-бубайриз ва муаллимриз тебрикдин,

Эхиримжи зенг

гъакни нетижаяр къадай имтигъанрин вахтунда агалкъунар хъунин келимаяр райондин кыл Фарид Агъмедовани лагъана.

И йисуз Меъгъарамдхуьруьн райондин школаяр 796 выпускникди акъалтарнава. 240 жегъилди - 11-классар, 656-да - 9-классар. Абурун арада Билбилхуьруьн-Къазмайрин М.Абдуллаеван тварунихъ галай юкъван мектеб акъалтарнавай жегъиларни ава. Райондин мектебрин арада Билбилхуьруьн СОШ къетлендаказ къейд авунин сеbeb ам я хьи, ала-тай асирдин 30-йисара хуьруьн жемятдин къуватдалди эцигай дараматда келзаватлани, аялар патал жезмай къван къулай шар-

тлар тешкилиз алахънавай руководстводин ва савадлувилин виниз тир дережадин муаллимрикай - халисан пешекаррикай ибарат коллективдин алакунралди мектебдин аялри неинки райондин,

гъакни республикадин олимпиадайра активнидаказ иштиракзава, виниз тир чкаяр къазва. Мектебда аялрин уьмуьр жезмай къван итижлуди хъунин, ватанпересвилин, элкъуьрна кунвай тлебиат хъунин, абур вири патарихъай чирвилер авай, дуьзгуьн вердишвилер къачунвай несил яз чехи хъунин месэлайриз къетлен фикризува.

Билбилхуьруьн СОШ-дин суварин мярекат Россиядин гимн ягуналди ва директор Тимур Мурадович Саидова выпускникриз сувар тебрикуналди ачухна. "Мек-

теб акъалтарун - им гъар са касдин уьмуьрда важиблу дережа я. Куьн вири масадан куьмек галачиз кыле тухун лазим тир уьмуьрдин раklarив агакънава. И уьмуьрда жуван чка жагъурун патал куь вилик гъар жуьредин мумкинвилер ачух жезва. Гъикъван куьн гъевеслу, къастунал клеви ва хъянавай рекъихъ инанмиш хъайитла, гъакъван вини дережайривни агакъда. "Чехи" уьмуьрда дуьз рекъе аваз фин патал школади куьн гъазурнава. Югъур хуьй квез!" - лагъана ада.

Чими келимаяр аялриз мярекатдин мугъман, машгур политолог ва журналист Руслан Къурбановани, атанвай маса мугъманрини лагъана.

Гуьгуьнлай директорди келунин йисан вахтунда агалкъунар хъайи аялрив пишкешар ва грамотаяр вахкана. Сад лагъай классда келзавай аялри выпускникриз тебрикарна, цуьквер гана. Линейка, адет хъанвайвал, ширирар келуналди, манияр лугъуналди, лифер ахъаюналди, къуьлер авуналди давам хъана.

Пешеди руьгъдин таъминвал гузва

Хазран КЪАСУМОВ

Инсанрин къилихар хъиз, абур хкъазвай пешеярни жуьреба-жуьре я.

Уьмуьрда вичин пеше риклин эмирдалди хкъагъай инсанрикай яз, завай Цмуррин хуьруьн библиотекадин заведующий АГЪАБЕГОВА Шагъзада Абдулашимовнадин твар къаз жеда. И гуьзел хуьруьн библиотекадин кваллахдикай газетдиз макъала кхьин заз цмурвийри меслятна.

- Гъакъикъатдани, Шагъзада вах вичиз тлебиатди къетлен пай, бажарагъ ганвай инсан, хъсан пешекар я, - лагъана чаз хуьруьн администрациядин кыл Раида Алибеговади. - Ам хъиз халкъдин къуллугъда акъвазнавай, кваллахзавай инсанар гъар са хуьруьн дамах я. Ам вичин пешедал, кваллахдал къару я, жемятдини адаз гуьрметзава.

Ингъе зун хуьруьн библиотекада ава. Экуь, михи, гъар са шей къайдадик кваз эцигнавай библиотекада са шумуд кас столрал алай газетар, журналар келунал машгул тир. Абурун къуллугъда Шагъзада Агъабегова акъвазнава. И везифа ада Махачкъалада культпросветучилищедин библиотекайрин отделение акъалтарай 1985-йисалай кыле тухузава.

Библиотекадин цларал алай гъар са стэнд са низ ва квез ятлани талуькарнава, чебни гуьрчегдаказ, лугъудайвал, виле акъадайвал туйкълурнава.

- Цмуррин хуьруьхъни, хуьруьнвийрихъни дамахдай крар, баркаллу тарих, адетар ава, - лугъузва Шагъзада Абдулашимовнади. - Абурун чна къвезмай несил патал хуьн лазим я. Чна гъазурнавай стэнддин асул метлебни гъам я.

Библиотекада лезги литературадин классик Алибег Фатагъоваз, Стал Сулейманаз, 1948-йисуз Урусатдай атана, Цмуррин школада муаллимвиле кваллахай Тамара Растегаевадиз (Алибеговадиз), генерал-майор Меъгъамед-Гъанифа Шайдаеваз талуькарна акъуднавай, гъакни "Хуьруьн тарих", "Цмурвияр-дядевдин ветеранар", "Чи генералар" ва маса стэндар гъар са касдин фикир желбдайбур, итижлу ва тайин делилар авайбур хъанва.

Шагъзада Агъабеговади чаз лагъайвал, алай вахтунда библиотекада 4990 ктаб ава. Абурун келзавайбурун къадар 240 касдилай виниз я.

Идалайни гъейри, библиотекада лишанлу йикъариз талуькарнавай мярекатар, келзавайбурухъ галаз конференцияр, райондин яратмишдай интеллигенциядин векилрихъ, хуьряй акъатай машгур инсанрихъ, ветеранрихъ галаз гуьруьшарни мукъвал-мукъвал кыле тухузава. Шагъзада Абдулашимовнади лугъузвайвал, и карда хуьруьн поселенидин администрациядин кыл Раида Алибеговади, школадин директор Сергей Ежова, хуьре кардик квай Гъалибвилдин музейдин директор Нариман Агъабегова, 51 йисуз клубдин заведующийвиле кваллахзавай Мусинат Нуралиевади гузвай куьмек екеди я.

Шагъзада Агъабеговадин яргъал йисарин намуслу зегъмет райондин культурадин отдегдин, центральный библиотечный къурулушдин, мергъяматлувилин "Умуд" фондунин патай гуьрметдин грамотаяр, пулунидин премияр гуналди къейднава.

- Хуьруьнвийрин къуллугъда акъвазун, библиотекадиз атай гъар са кас рази яз хъфин - им зун патал виридалайни чехи пишкеш я, - лугъузва кваллахди руьгъдин таъминвал гузвай Ш.Агъабеговади.

Школа акъалтарзава. Югъур хуьй!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Эхиримжи зенг аялрин уьмуьрда виридалайни риклелай алат тийир хътин гуьзел сувар я. Шадвилехъ галаз санал "эхиримжи" гафун мектеб акъалтарзавай жегъилрин рикле са гъихътин ятлани перишан фикирарни твазва. Цусад йисуз санал са классда шаддиз, гуьрметлудакъ хъайибур садлагъана къакъатзава эхир. Бязи аялринни муаллимрин вилер разивилин, регъимлувилинни хушбахтвилин накъварив ацунни тлебии я. Эхъ, гъа ихътин накъвар чаз 22-майдин юкъуз Ахцегъ райондин чирвилерин мектебрин эхиримжи зенгерин суварин иштиракчийрин вилерални акуна.

Эхиримжи зенг инсандин уьмуьрда, гуя къайгъусуз аялвал къакъудна, чехибурун четин ва жавабдар уьмуьрдиз кам вегъин лишанламишзавай къетлен вакъиа - эхиримжи ачух тарс я. Мектеб акъалтарзавай жегъилрин ва партайрихъ сифте яз ацукъзавай гъвечли аялрин бейнида яргъалди

амукъун патал адаз виликамаз гуьзелдиз гъазур хъун хъсан адетдиз элкъвенва. Гъакл гъазурвал ва вини дережадин тешкиллувал аваз кылини тухвана цли Ахцегъ райондин юкъван чирвилерин мектебра и сувар. И юкъуз анра сад лагъай классрин аялри (абур 298 авай, сентябрдиз сифте яз партайрихъ 300-дав агакъна аялар ацукъда) 327 жегъилдиз (адаклай 111-да 11-ва 216-да 9-класс акъалтарнава) мектеб акъалтарнавайвилдин эхиримжи зенг яна.

Гурлу мярекатра мектебрин коллективрихъ галаз санал аялрин дидебубайрини активнидаказ иштиракзавай. Виликамаз туйкълурнавай махсус план-графикдин бинедаллаз гъар са хуьруьз, мектебдиз райондин регъебар, образованидин управленидин ва бязи маса идарайрин руководителарни пешекарар фенвай.

Эхиримжи зенгинин мярекатар анра хуш тебрикдин рахунар авуналди ва мектебрин гъевескар артистри ватанперсвилин манийрин концертар гуналдини, къуьлер авуналди ва райцентрада тамашуниз лайихлу чкайра шадвилдин къекъуьнралди давам хъана.

Мергьяматлувилин къанунралди

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Ватандин Чехи дяведа гъалибвал къазанмишайдалай инихъ 77 йис алатнава. Дяведин вакъиар йисалай-суз тарихда гъатзава, амма халкъарин рикъий - бейнидай абур садрани акъатдач. А залум дяведин иштиракчияр чи арайра саки амач, лап тимил ама далу патан зегьметдин ветеранарни, гъаки-дяведин йисарин аяларни. Ятлани, акъалтзавай несилри тарихдин вакъиаризни абурун шагьидриз къетлен итиж ийизва. Са ктабдини, са кинофильмдини жанлу суьгьбет эвездач эхир. Донбасс миллетбазрикай хуьнин махсус серенжемда телеф хъайи чи аскерин хизанриз куьмекяз, Тайибат бадеди вичин патай 5000 манат пул ганвайди чир хъайила, Гъалибвилин суварин юкъуз чна дяведин йисарин аял, зегьметдин ветеран, машгур Абдурагъман эфендидин хтул Эдиева Тайибат бадедал кыл члугуна. Дяведин девирдин парабуру хъиз, уьмуьрдин четин синагъар-имтигъанар къисмет хъана, эхнава касди. Амма вири имтигъанрай ам лайихлудаказ экъечина. Яшлуни, зайифни хъанватлани, ам вичин уьмуьрдин девлетлу тежриба акъалтзавай несилдиз таз, жегьлар ватанпересвилин руьгьдаллаз тербияламишиз алахънава. Баркалла!

къвахъна. Гъа икI, гъвечи къве вах детдомдиз акъатна, гъвечи 2 стхани зун ламу къазмада амукъна. Чехи стха Зияудинан хизан чкъана, адан гъвечи аялни зал ахватна. Ам за жувахъ галаз мектебдиз тухуз, ана къаравулчи са куьзуь бубадин кавалдик кутадай. 1957-йисуз Белижда 7-класс куьтягъна, зун Дербентда гамарин фабрикадин школадик экъечина. Пешекарвиллин тарсар чаз машгур устлар, гъа фабрикадин кылин инженер Султанова Хадижата гузвай. Къве йисуз келайдалай кьулухъ зун мастервиле кваллахал тайинарна. Везифа - квалера гамарин халичаар хразвай устларин патав физ, абуроз гамар ршаз, сенякварвиллин сирер чирун тир. Ингъе квез и квалера акъазвай вири халичаар зи гъилинбур я.

■ **Тайибат баде, дяве куьтягъ хъайи югъ куь рикел гъик алама?** - хабар кьуна за. - Дяве башламишай вахт, гъелбетда, рикел аламач, пуд йисавай аял тир къван. Амма фашистрин винел гъалибвал къазанмишай йикъан шадвилер хъсандиз алама. А юкъуз чун школада авай. Немсерин чапунчияр тамамвилелди кукварна, рейхстагдал Гъалибвилин Пайдах хкажнавайвиллин гъакъиндай муштулухдин хабар чаз муаллимди вилерал шадвиллин накъвар алаз гана ва чун квалериз ахъайна. Инсанар квалерай къежел акъатнавай. Гъатта садаз сад чин тийидай ксарини чпи чеб къужахламишиз, гъалибвал мубарак-

хал къведани?" - лагъана ада. За разивал гана. Сифте гъана, ахпа 15 йисуз райбольницада дезинфекция кылиз акъуддай пешекар яз зегьмет члугуна. Гуьгъуьнай сокращенидик акатна, квалера ахцукъна, пенсиядиз фена.

■ **Чаз чиде вун активный общественник тир. Эхиримжи вахтара, вучиз ятлани, я куьчедик кумач, я мярекатра ахквазвач...**

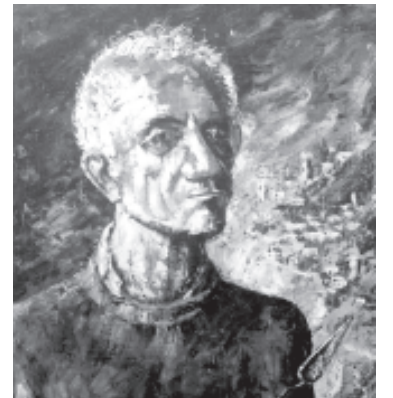
- Сагъсуз хъанва, чан бала. Шаз 5-декабрдин йифиз гъик ятлани гъаятда писдаказ алуькна. Кыл акъуна, жуь-жуьвал алачиз, экв жедалди аяздал аламуькна, саки текъена къакъатна. Къуншидин куьмекдалди больницадиз фена килигайтIа, гъилер, квачер манва, кьулан тарцин кIараб акъатнава. Гила са бубат хъхъана, кваллин къене са гъар - гъал мадара ийизва. Къежел экъечиз жезвач. Пара къадар сагърай, къуншийри, агъалийриз яшайишдин рекъий кьуллугъдай центрадин (КЦСОН) пешекарри, суса куьмекзава. За буюрмишай крар абур ийизва. Хатур хазвач. Зун иллаки Шихагъмедалай, адан свас Фаидадилай ва абурун аялрилай пара рази я. Варзни цлуд юкъуз, къарагъиз тежез, месел хъайила, абур захъ багъридикъ хъиз гелкъвена. Квез чидани, и квалер за гъабуроз маса ганва, жуьваз гъелелиг яшамеш жедай чка тунва. Пака зун амачирла, гъа и квални гъабуроз веси я.

■ **Гъамиша активный уьмуьр тухуз хъайи ваз гила квалера текдиз сугъул тушни?**

Дербентда - выставка

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

И муьквара Дербентда, "Цитадель-Нарын-къала" архитектурадин комплексдин выставкайрин залда, Карачаево-Черкесиядин лайихлу художник, "Художникрин ва дизайнерин Союз" международный Ассоциациядин векил, Карачаево-Черкесиядин художникрин Союздин председателвиле яргъал йисара зегьмет члугур ва алай вахтунда Ахцегъа Аскар-Сарыджадин тIварунихъ галай изобразительный искусствонин школадиз регъбервал гузвай Мегъамедзериф ГЪАЖИЕВАН "Крымдин, Кавказдин ва Париждин рагъ" кыл ганвай выставка ачухна.

Автордикъ галаз кыле фейи куьруь суьгьбетдай малум хъайивал, выставкада анжах пленэрдин (яни тIебиатдал члугунвай) кваллахри (абурун къадар 40-далай виниз тир) чка кьунва. Выставкадиз ганвай кыляй къатуниз четин туширвал, Крымдиз, санлай Кавказдиз ва Париждиз талуьк пейзажар, портретар ва натюрмортар автордикъ жуьреба-жуьре стилрикой ва техникадикой менфят къачуна хъенва.

Выставкадиз тамашайбурун ва чпин фикирар, адакай чими келимаяр лагъайбурун арада Дербентдин музей-заповедникдин медениятдин чирвилер гуьнин, экспозицийринни выставкайрин кваллахдин рекъий директордин заместитель Эмилия Амирова, экспозицийринни выставкайрин отделдин начальник Мегъамед Абдуллаев, Дагъустандин культурадин лайихлу работник Зулейха Наметова, Россиядин художникрин Союздин член Мелик-Мамед Агъабалаев, Дагъустандин халкъдин образованидин отличник Билл Жафаров ва масабур ава.

КЪЕИД.

М.ГЪАЖИЕВ 1952-йисуз Ахцегъа дидедиз хъана. 1979-йисуз ДГПУ-дин художественно-графический факультет акъалтIарай жегъилди художественный школада кваллахиз баилламишна. Гуьгъуьнлай ам Карачаево-Черкесиядиз куьч хъана, ана тарсар гун давамарна. М.Гъажиеван ученикрикой гъафбур жуьреба-жуьре конкурсерин гъалибчияр хъана. Хайи ерийривай яргъа яшамеш хъайи саки 30 йисуз ам дуьньядин гъаф чкайра "къекъвена", цIийи крар чирна. Дагъустандиз хтайла, адан тежриба ва агалкунар фикирда кьуналди, ам, винидихъ къейднавайвал, изобразительный искусствонин школадиз директорвиле тайинарна. Исаятда ана 150-далай виниз аялри устадал хкажзава. Абурукай гъафбур жуьреба-жуьре конкурсерин гъалибчияр я. М.Гъажиеван кваллахар чи ва къецепатан уьлквейрин музейра ва кылдин ксарин коллекцияра хуьзва.

Абдурагъман эфендидин неведе - Тайибат баде

- Зун 1939-йисуз Ахцегъа зегьметкеш чехи хизанда дидедиз хъана. Ахцегъа кваллах авачиз, буба Муьгъуьдин вичин хизанни галаз Белиждиз куьч хъана. Бубади челегар ийидай заводда кваллахиз, диде Гуьльнисе чахъ, аялрихъ (чун пуд рушни пуд гада авай, зун 5-аял тир), гелкъвез, разивилелди уьмуьр тухузвай. Залум дяведи чи кьулай квални члурна. 1941-йисан гатуз (зун пуд йисавай аял яз, сифте хъсан гъавурда авачир, ахпа жуван хамуналди вири гъиссна) буба фронтдиз тухвана. Хизандин вири къайгъуярни дердияр чандиз зайиф дидедин хивез аватна. 1945-йисуз, зун 2-классда авайла, залан зегьметди агажарнавай диде месел алкъана. Хизан хуьн чехи стха Зияудинан хиве гъатна. Зун дидедихъ гелкъуьниз мажбур хъайивилей мектебдай садра гъафтедин тарсар къачуз, дуьздаказ келиз хъхъанач, - рикел хкизва Тайибат бадеди.

- Буба анжах 1947-йисуз бедендик гуьлляр кумаз хтана, месе гъатна. Рикел алама, Белиждин челегар ийидай заводдай Дорощенко духтур къвез, зав бубадин хирер чухъуз, кутлуниз тадай. "Агъ, Тайибат, Тайибат, какой отличный хирург бы с тебя вышел, только учиться бы...", - лугъудай къени кылихрин яшлу итмиди заз, гъар сеферда хер кутлундайла. Гъайиф хьи, хъсандиз келдай мумкинвал захъ авачир. Гъа 1947-йисуз Дербентда бедендикай гуьлляр кхуддай операциядал буба ва 1951-йисуз дидени яргъал члугур азардик рагъметдиз фена. Къариблух чкада чун тамамвилелди етим хъана, гъар сад вичин къайгъуьрик квай а макъамда Ахцегъа муьквекъилирихъ галаз авай чи алакъяарни

завай. Кваллиз хъфена, зун дидедин хура гъатна. "Аллагъдиз шукур, дяве гъалибвилелди куьтягъ хъана. Гила бубани хкведа, чан балаяр", - лугъуз, адавай вилин накъвар хуьз жезвачир...

- Гъей чан бала, зи кылел атай къван крар, мусибатар, - ухът аладариз, давамарзава бадеди вичин суьгьбет. - Куьрелди, гуьгъуьнлай стхадин суса зун, гъеле 17 йисни тахъанмаз, вичелай алудун патал Чепелрик гуьлуьз гана. Амма са йисалай чун айрутмиш хъхъана: чехи хизандиз за-

вай, гъеле чурун тавунай жавандивай, кваллин ва майишатдин пара крар кIанзавай. Алакънач. Са йисалай мад зал, сиве мез авачир етим аялдал, гъич алуькни тавуна, стхадин суса Рутулиз гуьлуьз хгана. Ирид йисуз са бубат яшамеш хъана, мад къисметди чин ганач. Куфа хуьрий Рутулиз свас гъизвай чIавуз чун авай машин авария хъана. Гуьлуьни адан стха (рулдихъ галай ам пиян тир) къена, кузовда авай чун, кьуд кас, къакъатна. Са йисни зуралай Ахцегъа хендеда итим Эдиев Межид духтурдиз хъфена. Ина кьуд аял ва кьузуь буба аваз, гъабурун ва гуьлуьн вахан аялдин рабатвал хъувуна.

Етимар хвейиди - киме, кел хвейиди - чеме лугъурвал, гъа за хвейибур жуьваз душманар хъана. Межид духтур къейила, (рагъмет хъуй, къени кас тир), гадайри "чи бубад квалляй гъиниз кландатлани экъечи" лугъуз, кармашна, йифиз къвез чандиз къаст ийиз алахъна, дуьз 17 йисуз судара туна. 23 йисуз уьмуьрдин юлдашдикъ галаз санал яшамеш хъанвай зун вучиз ва гъиниз экъечиде? - лагъанай за суддал. Ятлани, судьяди гъабурун (шагьидарни галаз атана, абур 17 кас авай, зун тек тир) тереф хвена. Амма Махачкъалада Верховный суддал, заз гъич теклифни тавуна, гъахъ дуван дуьз тирвал зи хийридиз атлана.

■ **Чаз чиде хьи, вуна хейлин йисара Ахцегърин эпидстанцияда ва райбольницада кваллахна.**

- Эхъ. Рагъметлу Межид духтур санэпидстанцияда эпидемиолог-духтур тир. Са юкъуз кваллахдилай хтана, "я паб, чаз идарада дезинфекторвиллин буш штат ава. Вун квалла-

- Ваь, я бала, Аллагъди гайи йикъал зун рази я. Зи игътияжар вуч я къван, 21 агъзур манатдикъ галаз гъилиз къвезвай пенсия жуьвазни, мергьяматлувилин рекъеризни бес жезва. Хъсанвал галачир писвал жедач къван, за жуьва-жуьваз араб алфавит ва Къуръан келиз чирна, йикъа вад кыл капI, зикр, дуьяр ийизва, мергьяматлувилин кваллахрал машгул я. Аллагъ рикел алай ксарини зун сугъулдиз тазвач, ара-ара кыл члугъазва, рикI аладарзава.

Чун гъа ихътин суьгьбетрик кваз, рак гатана. Кваллиз, Тайибат бадедал кыл члугъаз, Ахцегъ районда Дагъустандин Муфтиятдин векил Байрамов Сулейман гъажи атана. Инал адан ихтилатриз яб гайила, Тайибат бадедин къамат чи вилик мадни хкаж хъана. Лап тимилдал рази ада вичин саки вири пенсия мергьяматлувилин рекъериз серфзава. ИкI, вичин хушуналди 170 агъзур манат пул Махачкъаладинни Каспийск шегъеррин арада Иса пайгъамбардин тIварунихъ эцигъзавай зурба мискиндиниз, гъаки Ахцегърин ва райондин маса мискиндин ремонтриз гъанва, игътияж авай кесибринни етимрин гыл къазва...

- Зурба арабист алим ва шаир гъажи Абдурагъман эфендидин хайи неведе Тайибат баде, гъакъикъатдани, вичин ата - бубадал атанвай пара къетлен кылихрин дишегъли я. Етимвал, дяведин каш-мекъ акуна, гуьгъуьнлай авадан девирдани пара четин уьмуьр кечирмишнатлани, адан рикле зеррени ажугъ авач, нефс вилик квач. Пенсия кIватIиз, игътияж авайбуруз пайзавай адалай инсанриз, лугъурвал, анжах хъсан энергия къвезва. Са мисал мадни гъин. 2015-йисуз Тайибат бадеди, чанда такъат авач лагъана, вичин паталай зун гъаждал ракъурна, - ихтилатна Сулейман гъажиди.

КЪЕИД. Ахцегъ Абдурагъман эфенди (1821-1913) Ахцегъ Мирза Али къазидин ученик, ирид сеферда яхдиз гъаждал фена хтана. Фасагъатдиз араб, туьрк, фарс чIалар чидай ва абурал яратмишунин эсерар кхъиз хъайи хъсан шаир, алим, адаз Дагъустандани Азербайжанда машгур вичин медреса авай. 1877-йисан бунтара иштиракна лугъуз, кьуна, ам Урусатдиз суьргуьн авунай. Гуьгъуьнлай хтана, халкъдин арада диндин чирвилер ва марифат чуьктурунин кваллах давамарна. Адан регъбервилек кваз 1899-1901-йисара Ахцегърин жуьмя-мискин цIийикIа туькьур хъувуна. 1913-йисуз рагъметдиз фена. Ахцегърин сурара кучукнава.

Чи Яру Гъед

Райсудин НАБИЕВ

Чи Яру Гъед лишан язва уьлкведин, Дявейрани къекъвена ам, галатнач. Зуьгъре гъед хъиз, куклвал ала Кремлдин, Нур гузава, къуватдай гич аватдач. Ивидин ранг алай вичел Яру Гъед - Амуькда ам лишан яз чи тарихда. Чи игитрин къегъалвилер ийиз къейд, Гъар са члавуз Яру Гъетрен тарифда. Къевез-хъфида несиларни гъар жуьре, Икрам ийиз чи тарихдин рекъериз Валентина, Эседани чи уьлкве. Гъикл хвенайтла, ухшар хъана лекъериз!

Имтигъанрин вахт

Гуьрметлу дустар! Акуна-такуна, гатфарин йикъар алатна. Вилик йисан юьк-гад ква. Амма майдин эхирра ва шондин сифте йикъара чи аялринни, диде-бубайринни, муаллимринни, тербия-чийринни къайгъуяр гзаф я. Сад лагъайди, Келунрин йис куьтягъ жезва. Вилик имтигъанар, ял ядай гатун варцар, авуна кланзавай цийи крар гзаф ква. 1-июнь Аялар хуьнин междоународний, яни вири дуьньядин халкъарин важиблу югъ яз къейдзава. Аялрин къайгъу члугун, абур сагълабур, шадбур, бахтлудур, чирвилер ва инсанвилин къилиххар авайбур яз члехи авун, тербияламишун гъевчи везифаяр яни бес?!

Дуьньядин винел лап хаталу азарар, дявезар къурмишзавай вагыши ампариз вирибуру сад хъиз ваь лугъун лазим я.

Чилин жележег аялринди - акъалтзавай несилринди тирди риклелай алуд тийин. Бахтлу аялвал - бахтлу яшлувал я лугъузва. Гъавилай аялар хуьн, абурун ихтиярриз зиян тагун патал гзаф институтар, тешикатар, къуватар кардик кутунва.

Чи фикрар алай вахтунда Донбасс хуьн, а мулкар ва халкъар цийи фашистрин тегъуьндикай михъи авун патал къиле тухуз-вай лап герек ва гъакъван четин серенжесми, чи къегъал аскеринни командирин женгери жезлзава. Чаз Чилин шардин вири аялрихъ галаз санал Донбассдин аялрин азадвални, хушбахтвални, нурлу жележесми багъа я. Лап гъейратлу инсанри Донбассдин аялар чпин квалера къабулнава. Чкадал аламайбурувни хейлин кумекар агакъарзава.

Чун, россиявийар, Донбассдин аялрихъ галаз санал ала. Чаз ислягвал, азадвал, михъивал, мублагъвал багъа я. Чна фашизм, миллетчивал, дявеквал гъамиша негъна, гилани негъзава. Чун, чи халкъ, чи Президент, Армия, Гъукумат сад я. Чун гъахълу я. Чун гъалибни жседа!

Чи уьмуьрди чавай лап хъсан чирвилер, алакьунар, дуствилинни архавилин алакьар хуьн истемшишзава. Чна чи вири мумкинвилер и метлебрихъ элкьуьрзава...

Мерд АЛИ

Ибрагъим АГЪМЕДОВ

Йифен къаранлухди къужахда къунвай цавун варар яваш-яваш ахъа хъана. Цавун клан къевез-къевез экуьнин ярари, иви хъичейди хъиз, яру авуна. Са арадила, тлебиатди-кай йифиз чуьнуьх хъанвай рагъ, хуььрез-хуььрез, вичин квалей экечлна. Адан нурар акьур тлебиатдал акваз-такваз чан акъалтна. Инсанар гъарма сад вичин квалахрин гуьгуьна гъатна. Къушари лагъайтла, тарара ацукьна, манирал илигнавай. Зани абурухъ дикъетдивди яб акалзавай.

хъиз чинеругдал гъужумдиз физвай.

Чинеруг мад цавун аршдиз акъатна. Адаз фир-тефир чка сал хъана. Къушарин луж адан гуьгуьнай экъечлзавач хъи, экъечлзавач. Гила лап чара атлай чинеруг къилихъди, гуьлле хъиз, цавай агъадал къевезва. Къушар адалай алатзавач. Чинеруг, чилихъ агакъдайла, гуьзлемиш тийизвай тегъерда физвай пад дегишарна, мад цавуз вичелди экъечл хуьвуна. Къушари ада авур амал тикрарна.

Эхирни чинеруг лап гъалдай фена. Адавай вичиз гъатнавай гуььрч къармахрай ахъа хъана.

Гатфар йикъан пакамахъ

Садлагъана манирин сес къурана. Вич лугъумир, рехи са чинеругди нуьклерал гъужумнавай къван. Абурукай сад вичин квачерин хци къармахривди къуна, гваз катна. Ада сифте къакъан квалерилай агъадай лув гана. Чинеругдин гуьгуьна, гъарай-звер ийиз, къушарин луж гъатна: чубарукар, чихъихар, чимчирар, чулав нуьклер - вири сад-садак акахъна. Чубарукри иллаки къал къачунвай. Гъужумдиз фидайла, абур виридалайни вилик квай.

Чинеруг цавуз хкаж хъана. Къушарни адан гуьгуьниз фена. Цава чамарар яна, галат хъайи чинеругдиз чи къуншидин гъаятда авай тевледик чуьнуьх жез клан хъана. Амма къушари адалай саклани гъил къачузвачир. Абур вири сад

Къутармиш хъайи нуьк гъужумзавай къушарин лужуник акахъ хуьвуна. Гуьгуьна гъатнавай къушарин ван-сесни атлана. Чинеругни вилерикай квахъна.

Са арадилай чи квалерин вилик квай тарара мад къушарин манидин сесер гъат хуьвуна. Хуьруьн нуьклер, къавун члередал, ацукьна члив-чливар ийизвай. Чулав нуьклер, гагъ уьфтер ягъиз, гагъ, клелери хъиз, гъарайиз, гагъ арабадин чархар элкъведай ванер ийиз башламиш хуьвуна. Чубарукри, симин тарарилай тлуз фенвай симерал ацукьна, гъар жуьре рангарин партал алукинавай гатфарикай, тарар-тамарикай, векъер-къаларикай, багъларавай атирлу цуькверикай манияр лугъузвай. Эхъ, зун а манирин гъакл гъавурда акъазвай.

Дамахдачни бес!..

Мукаил АГЪМЕДОВ

Дяведин рекъе къагъриман хъайи, Синагъар вахкай имтигъан хъайи, Гъалибвал къачун эрзиман хъайи Ахътин бубайрал дамахдачни бес!

Душман ажузна, гатаз алакьай, Сев хъиз магъарада хуьтаз алакьай, Гъахъ паталди дуьз рахаз алакьай, Ахътин бубайрал дамахдачни бес!

Чаз гуьлуьшан югъ багъиш авунвай, Жуьртлувилиз алхиш авунвай, Чпин пак тварар нехиш авунвай - Ахътин бубайрал дамахдачни бес!

Садрани руьгъдай ават тавур чеб, Чандилай багъа хъайи ягъ, эдеб, Дуствал уьмуьрдиз хас тир хуш мезгъеб

Ахътин бубайрал дамахдачни бес!..

Гуьмбет

Шамсудин ИСАЕВ

...Вилик квай дагъ са акъван къакъанди туширтлани, адан кланикай са шумуд виш метрдин туннель тухванва. Аникай хкечлна, Зеленчукдихъ элкъвейла, зи вил дагъдин куклушдал алай лацу гуьмбетда акъуна. За шофердивай ам вучтин гуьмбет ятла жузуна.

- Ватандин дяведа телеф хъайи партизанриз эцигнавайди я, - са геренда автобус акъвазарна, суьгъбет башламишна ада. - Марухдин гирведилай чи къушунри гъужум авурла, фашистар Тебердадай, Карачаевскдай, Зеленчукдай экъечлна, катиз башламишна. Советрин аскерар, гъа и туннельдай атана, Кубань вацлалай элячлна, виликди фена кланзавай. Маса къулай рехъ и дагъларай авачир. Гъавилай важиблу объектар хуьн командованиди партизанрал тапшурмишна. Советрин Армия иниз агакъдалди, Черкасскдай къулухъ члугвазвай немсерин саперрин са взвод, къанлувал ийиз - муьгъни туннель хъиткъинариз, мотоциклираллаз атана. Гъа и гуьмбет алай синелай партизанри юкьузни, йифизни муькъвейлай вил алудзавачир. Абур цусад кас авай. Душмандин къуват гзаф тир. Дагъдин лекъер, куьмек агакъдалди, вири телеф хъана, фашистарни абур тлимил къирмишнач. Амма игит рухвайри тапшуругъ, чанарилай гъил къачуна, тамамарна: чи къушунриз рехъ саламатдиз туна.

Яшлу черкес кис хъана. - Ахпа? - жузуна за. - Гъа цусад касни вири и куклушдал стхавилин сура кучукна. Гуь-

гъунлай жегъилри анал чпин харжидалди гуьмбет эцигна.

- Абур вужар ятла малум яни? - Заз ван хъайивал, урусар, черкесар... Абурук лезги пуд стхани квай лугъузва.

- Лезгийар? - рикл къудгунна зи. - Абур иниз гъикл акъатна?

- И дагълара женг члугур партизанрин арада Кеферпатан Кавказдин вири миллетрин векилар авай. Абурун къаст хайи дагълар душмандикай хуьн тир.

- Бес гуьмбетдал тварар кхъенвачни?

- Ваь, абурукай икъван гагъда садни тайин хъанвач. Стхаяр тир лезгийрин тварар Кавказдин такабурлу дагъларин тварар я лугъудай: Эльбрус, Казбек, Хенжел. Гуьмбет алай синелай, алахъай гъава авайла, а дагълар капан юквал алайбур хъиз аквада.

- Вужар ятлани, къегъал рухвайриз рагъмет хъурай! - дуьа авуна са мусурман къариди, чинай гъил члугуна.

Завайни ана хъайи пуд юкьуз стхаяр вужар тиртла чириз хъанач. Амма зи рикл шадвилев ацлана, мезел халкъди туькьуьрай мани хтана:

Черкес пурар алай балклан Шамил алаз атайди я. Игит Шамил гъар дяведай Гъалиб хъана хтайди я.

"Такабурлу дагълар... Пуд дагъ - пуд стха... Садвал, вилегъвал, эркевал!.. Мумкин я абур стхаярни тахъун, - фикирна за, - я халис тварарни".

Черкесар, аварар, лезгийар... Чи вири дагъвийар! Куьн гъикъван дирибаш я! Квекай гъакъикъатда халкъдин риваятар хъанва!

Пионер

Мердали ЖАЛИЛОВ

Пионерин тешикатдин 100 йис Хъайиди я зун пионер, Хциди яз рикни жигер. Клан хъайитла бирдан, эгер, Члугваз гъазур члехи женгер.

Галстукди - атлас яру Гуьрчегарнай уьтквем хуру! Лепе алаз къезил гарун, Хуьзвай хъиз тир мягъкем пару!

Акъван гуьзел тир хъи а югъ - Майдан хъанвай цуькверин юргъ! Рикли гузвай чандиз буйругъ! - Ленинчи жез, ая къуллугъ!

- Гъазур я чун! - тир чи жаваб, - Сидки михъи, квачирди таб. Санални чун жедач татаб! Дустар я чи дафтар, ктаб!..

Гъаркъуь хъанвай рекъер хуьруьн, Сивел алаз мили хуьруьн. Лугъузвай чаз: "Квез аферин! Клепа! Акьул ая дерин!.."

Масад хъанвай а юкьуз зун, Масадбур яз къекъуьн, юзун, Горн ягъайла, чандик - зурзун, Вучиз ятла, тийиз жузун.

Ветеранри ийиз тебрик, Камар къачуз вили-вилик: "Чи гъунарриз куьнни килиг! Картаринди я чи билиг!.."

Эхъ, хъайиди я зун пионер, Тпарам къуна танни къуьнер. Ватан патал тир чи кьинер, Таъсиб адан тваз мад вине, Эхъ, хъайиди я зун пионер!..

19.05.20

Машгъулатар

Имуча муча

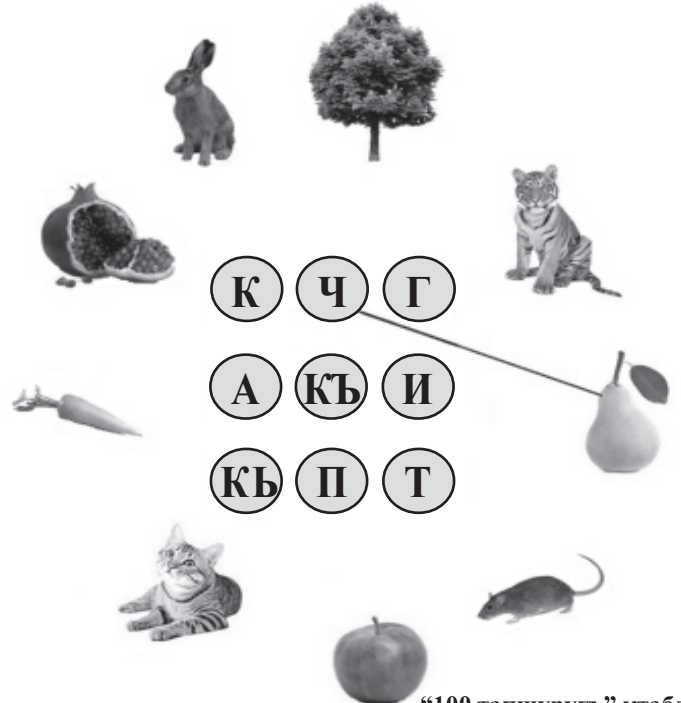
Вич цаварин чубан я, Агъзур хеб гваз, клубан я. (Варз) Вичи ракъинин хъен гуда, Чун ксайла, гъен хуьда. (Варз)

Ирид сувун са гъалклай рехъ, Вуч я? (Варз)

Имуча-муча, Муч халича: Дагъдин куквал, Къизилд хунча. (Варз)

Гъарфар гилиг

Шикилрай вуч аквазва? Абурун юкьва авай гъарфариз фикир це. Гъар са шикилдихъ са гъарф гилиг хъия. Месела, чуьхвер "ч" гъарфунилай эгечлзава. Амайбур куьне чира ва цар твах.

"100 тапшуругъ" ктабдай

Цав хуыз ракъин нурариз...

Мердали ЖАЛИЛОВ

Эбеди гуьмбет

Къе зи рикел хтана зи аялвал.
Хьар кутунвай чилин квале дидеди.
Хьрахъ ажеб авачни и къегьалвал -
Фу чразва санлай чехи магьледиз!

Дяведилай гуьгьунин сар... Каш амай.
Фалай пара хъчар физвай руфуниз.
Аллагь шукур, чахъ чи хьарни сач амай,
Игитар тир, белки, абур махунин!

Гьихьтин тини атайтлани, фу чраз,
Къабулдай хь гьам хьра, гьам сачуни.
Картуф квай фу, мукаш квай фу къачу ваз!
Шак тадачир кашан къенер атуниз.

Зун хьтинбур, къил-квач къецил клерпеяр
Фу чрайла жедай хьран неведаль.
Гъалиб хъанай кашарал чи дидеяр,
Бубайри женг члугваз яргъа-дьявда.

Яр къекъифна дакуннавай баклукрихъ,
Куьв гекъигда, жедай тлам - ширинвал!
Къафун кезе я? Неъ, къе гьилив алчукиз...
И няметдив рикл тухардай вири гва!

Ихьтин йикъар хъаначиртла къисметда,
Икрамдалди чна къе низ гуьрметдай?
Диде - хьрак... Гуьмбет тушни эбеди!
Женнет къисмет хьурай даим дидедиз!..
6.05.20

Такурди аматла?..

Агъ, зи Ватан! Ваз такурди аматла?
Чапхун, тараш, кашар, мекъер, ивиар...
Амма хвена гьамиша сагъ къуватар,
Хкаж хьийиз руквада тур ериар!
Чингисханар, тимурленгар, надирар,
Бонапартар, врангелар, гитлерар...
Вири иви хъваз атайбур - кафирар,
Ажал-дажал къекъуьрайбур чилерал.
Амма Ватан мад къахрагъна бипинрай!
Мад хтана цуьк алугай ерийрал.
Душманрин зур редна вири батинра,
Рекъер генгна, руьгъ датна дири яз!
Вацлар фена турбинарай. Мяденри
Гана булдиз ракъни цивин, якъутар,
Газни, нафтни, уьмуьрдин дад къетленриз...
Чуьллер вуч я, къизилдин нур акъудай!..
Дуьнья михиз гьейранарна къудратди,
Къалурзавай вуч затл ятла асайиш.
Белки, тешпигъ амачир жед къуватдиз,
Югъ-къандавай вилик тухуз яшайиш.
Амма нефсер чулав, пехъи гатлума,
Гъахъна, белки, гъар са дибда, дамуна,
Зилийри хьиз, иви хъвана, штлума,
Якни тлуьна, яцракай ли авуна.
Мадни чапхун, мадни тараш, чукурун,
Алдатмишун, тегъне ягъун, клур ягъун...
Мудда туна гъар михъи затл къацлурун,
Хайнринди хъана хуруз тур ягъун.
Агъ, зи Ватан! Элкъуьрна вун чукариз,
Маса гана, базардаллай парча хьиз.
Амма хъанач асил бине куквариз,
Руьгъ амукъна сагъдиз, къизил-хунча хьиз.
Садвили вун хвена гена халкъарин,
Са къастуни, са къисметди тарихдин,
Мад акъудна ви адлувал цавариз.
Гуьрметарни хвена хасдиз, лайихдиз...
Дявейралди хъанач, Ватан, вун клудиз.
Гила мефтлер ава кутаз загъадик.

Шумуд жуьре фигил ава алчудиз,
Сагъзавай тан элкъуьриз кланз юнгъвадиз.
Буьтрукралди кланзава вун чуруриз,
Гъевес, нефес ви садвилин къуруриз.
Амма жедач ви къаст, къилих алцуриз,
Жедач сагъвал уфтанривай цуруриз!
Имтигъанар, акур къадар, тарсар я.
Дуьньяда вун анжах са ваз ухшар я!
Динар, чалар, къатлунарни адетар
Са вахъ ава вири члехи Чилихъ къван!
Хаталу я ваз тек са ви нефсетлар,
Масадавай жедач вегъез къилиз къван...
02.04.20

* * *
Уьмуьрдивай затлани амач къламай.
Вири, вири агакъна зав алаз хьиз.
Еке цукай цверекларни цклармар
Яваш жезва, куьтыгъзавай аваз хьиз.

Гьакл ятлани, къекъвей члавуз деринра,
Къатлунзава, такурбурни пара я.
Пара вахт зи фена сугул серинра,
Мублагъвилер агат тийиз, чара яз.

Къецилвиле фейид я зи аялвал.
Дидеди хьиз, къужахда къаз живеди.
Вацла чуьхуьн гьисабдай яз къегъалвал,
Магъле хъана, фидай гагъ чун "дьявездиз".

Мухан фуни аквадай хьиз къуьлуьндай,
Ацлайвал тир кланзавайди къуршахдиз.
Икид циклен гьикъван верци, шириндай!
Ахьтин нямет недай чна уртахдиз.

Ругуд пине алай пенжек жагъайла,
Къабулдай хьиз ам шивитдин пальтодай.
Шалам-дулах къвачиз магъкем ягъайла,
Чанди бегъем дамахдин зуз къачудай!

Жегъилвили мадни гана лезетар:
Сергъят хвена пакдиз члехи Ватандин!
Къадар жедач аскервилеин адетар -
Къаравул я къени члехи виждандин!

Келна вузда, члалан сагъигъ пешедай.
Ахпа чирвал пайна шумуд несилдиз!
Бахт авай хьиз тир садахъни тежедай,
Къудратлувал хуьзвай сейли эсилдин!

Мадни, белки, члехи жедай мурадар,
Асилсузри гъаначиртла курвилер.
Къиле гъатна тух тежедай муртадар,
Авудна зи члехи Ватан гурвилей...
09.4.20

Мад къекъуьнар, мад къехуьнар, зидвилер -
Асиррин рехъ ругна, рамна клурарик.
Вилик кутаз кубутвилер, куьтвилер,
Гъарамарна рехъ умудрин нурариз...

Са низ гъа им хъана члехи къулайвал.
Са низ хъана завалрикай хазина.
Са низ хуш яз тапрукъвални тулавал,
Туйда туна туьремайрин везинар...

Ама жал мад угърашривай такурди?
Ама жал затл, дене гудай, дад гудай?
Гъар са юзун хъанва гъакъван агъурди,
Амай хьиз туш затлани риклиз ад гудай.

Хьиз, пайиз ава жуван ктабар,
Къазватлани течиз а кар гьисаба.
Чиде: мадни физ жеда зи араба,
Суалри бул кун тавуртла кларабар.
09.4.20

Зи гуьнеяр...

Дагъустандин халкъдин шаир Арбен КЪАРДАШАЗ
Зи гуьнеяр, зи мигъияр, зи никлер,
Къуру я хьиз куьн, акъатна хъачни цаз?
Амачни квехъ куь иеси - куь лежбер?
Хкъезмачни, куьтен къуна, цанар цаз?
Закни тахсир ква жеда куьн хьунай ик.
Шегъердава, ялгъуз дагъда туна квал.
Амма хъанва зунни бегъем къе гъарик,
Багъривилеин атлун тийиз хура тлал.

Са зун хъанач. Шумуд несил гена мад
Гьиз яргъариз акъатнава, туна хуьр?
Чидач, гьикъван хъанва абур варлу, шад,
Амма чиде, рикле хуьзва ви жигъир.
Хуьруьн нуькер, катаятлани гьиз яргъаз,
Мад хтана, кухтаз жеда хуьре муг.
Нуькериз къван акъул мегер ганач чаз,
Хкъедайвал хайи мукал, алаз руг.

Гьил къакъажна, элягъиз мад цана хвал
Дергесдалди къалинариз векъин маргъв,
Макъар цийи лигмариз чатун цлал,
Акъаш хьийиз гъар гатфариз къубу, арх...
Зун авачиз, куь къайгъуда хъана вуж?
Заз акъатна маса къерех, маса гел.
Жегъилвилеин сирлувилер жеда хуш,
Зунни фена гъа сирерихъ, къвахъиз къел.

Гьакл хъсан яз акун гьихьтин ятла деб?
"Гьакл хъсан я!" - разибурни хъана бул.
Амма хуьре амай ялгъуз хайи къеб,
Хуьре амай къватл тийизвай хьипи зул...
Зи гуьнеяр, зи мигъияр, зи никлер,
Чидач заз къе алатла квел шумуд хер.
Багъиш жедай къвалах ятла къвахъун хъвер?
Зи мигъияр, зи гуьнеяр, зи никлер...
07.06.20

Рикелай зи фидач...

Рикелай зи фидач накъвад къавар чи.
Къугъун патал тир вижевай навар чи.
Черейрални жедай куплад тикъилар,
Къелейринбур тир абурун шикилар!

Вили гумар цаварихъ физ гурмагърай,
Циферин ким гьинаватла суракъдай.
Лекъ къарагъдай тик рагалай астадиз,
Луварин хъен чилерилай алтадиз.

Гъарай фидай и арада верчерай:
- Тухузва чун! Куьмекдиз фад эвера!
Царба жатдай, цавухъ элкъвез, элукъиз:
- Чи верчер ваз гьикл акуна, гиликьайд?..

Хъфидай лекъ цавун аршдай Шалбуздихъ,
Гъаятди чи хъайи къал-къиж акурди...

Дагъда царцар гузва хци дергесри,
Маргъара тваз къалин векъер гъевесдив.
Мезредани агакънава техилар,
Рушар физва гвен гуьз, шад яз гуьгъуьлар.
Илигайла, билбилри хьиз, манидал,
Звал акъалтдай вирибурун ивидал!

Нянрихъ ким къадай устад къавалри,
Дем кутадай инал хуьруьн къегъалри.
Маргъухъанар, бичинчияр, малдарар
Санал хъайла, шадвал жедай мад пара.

Агъсакъалри худда твадай тарифар:
- Бахтлу хьурай чи жегъилрин тайифа!..

Гатун йикъар, йифер сад хьиз алатиз,
Аквадай хьиз хуьруьв марфар агатиз.
Зулун йифер къисмет жедай йигариз,
Молотилкад сиви самар куквариз.
Къизилдин къуьл гъатдай къакъан

Гьамбарда, -
Гьикл лугъудай кефияр ви къумбарда!..

Зи йиф фидай мад чи къавун члередал,
Пакамалди цийи члалар хуьуредай.
Къени физвач а шад йикъар рикелай,
Жегъил хьийиз зун мад цийи цикелай.

Ватан зи!..

Дагъустандин халкъдин шаир Маирудин БАБАХАНОВАЗ

Ватан зи, дагълар зи - ажайиб макан,
Вилер ви тухуда аршари къакъан.
Цифери, живери, мурклар къалин
Къалурдай хьиз я заз ви яржар къилин!

Агъада, дерада, югъ-йиф ягъиз къув,
Зверзава вацлари, къулухъ туна сув.
Аранриз багъишиз, ягълу хьиз миже,
Асайиш хразва махарик тежер!

Бустанрин берекат, багъларин атир,
Никлерин ацлайвал, тамарин ширшир,
Булахрин шуьрбетар, рекъерин версер...
Экверихъ, цуькверихъ авай къван кесер!

Инсанри, мугъманриз ачух яз варар,
Пайзава мердвилеин риклерин нурар.
Вугузва гегъигун тежер асайиш:
"Инсанвал вине тваз, хуьхъ куьн яшамаш!"

Кар хъана, атайтла бирдан ягъияр,
Аквадач садазни ана яргъияр,
Асиррай агакъай уьткъем адетдив
Бамишда, батмишда душман нифретдив!

Авайвал и чилихъ булвал рангарин,
Туйнтвални такабур ава рагарин!

Тавази, теселли, генгвал, гурлувал,
Зерифвал, зегъемвал, назни нурлувал...

Авачир вуч ава, лагъ, и чилерихъ!
Къаних я абур чи уьткъем гьилерихъ!
Къаних я бул хуьнихъ сесер къеплерин,
Къаних я лув гунихъ къилел лекъери!

Ватан зи, дагълар зи - ажайиб макан,
Вилер ви тухуда аршари къакъан!
Тарихар къатар я, лугъуз жедач сан,
Юбилей къейд жеда миллиард йисан!..
19.06.20

Тебрикар

Сталинграддин дяведин ветеран стха Жалилан хва Валериказ

Къе са къатда пакам къыляй
Къевеза шадлух тебрикар -
Сагъвал хъана кланз зи квале,
Вири я зи шерикар.
Миграгъайни, Ахъгъайни,
Макай, Край, Дербентдай...
Ава зи югъ гуьрчегариз,
Тлал квадариз бедендай.
Рикел хкиз игитвилер
Чи бубайрин, дидеярин,
Вугузва зи бокал гьиле,
Жем хьиз четин вядейрин.

Каразава вилерикай
Рекъер игит рухвайрин.
Цаварилай, чилерилай
Чукуриз къал къаргъайрин.
Вацларайни уьлеганрай,
Гъахъиз хура ялаврин,
Гьихьтин четин имтиганрай
Феня мурцар къилаврин!
Тахтайбурун, тахкурбурун
Икрамиз пак суариз,
Хиялри зун къарсурзава,
Цав хуьз ракъин нурариз.
Сенгеррилай, сергъятрилай
Кам къачузва астадиз.
Хирер хьиз я ахварик квай,
Иви элкъвез лахтадиз...

Уяхарна мад зенгери, -
Тебрикар гваз суварин.
Ацлурзава квал эквери,
Савкъатри хьиз цаварин.
Рагъметар хуьй къейибуруз,
Амайбуруз - нуьсретар.
Къенин югъ чаз хвейибуруз
Виш сефер хуьй женнетар!..
09.05.20

Дяве

Таб ийимир дяведикай,
Тапан гафар чукурмир.
Раб ийимир деведикай,
Фагъум жуван къацлурмир.

Хайн мийир игитдикай.
Усалармир игитвал!
Чан аламай мейитдикай
Душмандиз жеч бажитвал.

Душман рекъиз герек я къаст,
Герек я рикл гуьлдандин!
Асланвилеин герек я маст,
Пару къакъан виждандин!

Гъайиф, гьикъван игит чанар
Фена, накъв жез, чилерик.
Азадвилеин экуь фонарь
Хвейибурун чи эллериз!

Эхъ, ягъайбур душманриз цлай,
Къастар вагъши кайибур.
Экъечлайбур цлайни вацлай,
Гъалибвал чаз гъайибур!

Къе рахазва мецер наши,
Игитрикай шер ийиз.
Ак! я, ама къилер вагъши,
Айгъамривди хъвер ийиз.

Хер ийизва, рухуз рахшанд,
Таб тваз тежер къиметда.
Алатнавай хьиз я зарпанд,
Хайнвал тваз гуьрметда...

Жериди туш Игит рекъиз
Са кубнивайни, садрани!
Гъед жеда ам, цава куьклуьз,
Ватандани, ядрани!

Таб ийимир дяведикай,
Таб тулайрин емек я.
Тахт жедайд туш магъфедикай,
Мейитриз ам куьмек я.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

С.Сердеров - "Актобе" командада

Хазран КЪАСУМОВ

Футболдал рикл алайбуруз ерибине Эминхурьяй тир Сердер СЕРДЕРОВАН твар лап хъсандиз таниш я. Сифтедай адакай Россиядин чемпионатда, премьер-лигада Москвадин ЦСКА командада къугъвадайла хабар хъана. Гъужумдайди тир ада уьлкведин жаванрин хъанавай командадик квазни гзаф турнирра вичин алакьунар къалурна.

Сердера сифтедай вердишвилер Махачкъалада республикадин жаванрин олимпийский резервдин школада къачуз башламишна. Алакьунар авай жавандиз Москвадиз, машгур ЦСКА командадиз теклифна. Адан составда аваз С.Сердеров са шумуд сезонда къугъвана ва устадал хъажна.

Махачкъаладин «Анжи» командадиз меценат Сулейман Керимова къаюмвал ийиз башламишайла, аниз Россиядин ва къецепатан уьл-

квейрин машгур футболистрин, гъабурукай яз Роберто Карлосаз, Это-Одиз, Буссуфади, Габуловаз, Траоредиз ва масабуруз теклифна. «Анжидиз» теклифай футболистрин арада Сердер Сердеровни авай. Уьлкведа ва дуньяда машгур футболистрин арадани ам чукурунин ийгинвилелди, къетлен техникадалди, акси командайрин варариз

тупар ягъуналди тафаватлу тир. Гъайиф хьи, пулуни такъатар гудай кас амуьк тавур «Анжи» командадин гъаларни четин хъана, машгур футболистар маса командайриз хъфена.

Махачкъаладин «Анжи» командадиз гъугъуьниз С.Сердеров жуьреба-жуьре йисара «Урал» (Екатеринбург), «Крылья Советов» (Самара), «Енисей» (Красноярск), гъакни Польшадин «Краковия», Болгариядин «Славия», Хорватиядин «Интер» ва «Истра-1961», Венгриядин «Мезёкёвешд» командайра къугъвана.

Алай вахтунда Сердер Сердеров Къазахстандин «Актобе» командада къугъвазва. И команда уьлкведин чемпионатда 8-чкадал ала. «Актобе» командадин руководство ва тренерри Сердерак еке умудар кутунва.

Вахъ цийи командада еке агалкъунар хъурай, гъурметлу ватанэгъли!

Чи писателрин эсерарни гъатнава

Вад-ругуд йис идалай вилик кардик акатай Россиядин Федерациядин халкъарин милли эдебиятриз къумек гуни программадин сергъятра аваз алатай йисан эхирра Москвада чагдай акъатай «Художественный публицистика» чехи антологияда лезги писателар, публицистар тир Мердали Жалилован, Мариф Къадимован, Азиз Мирзебекован, Арбен Къардашан эсерар гъатнава.

Энциклопедиядин жуьредин еке квалубда аваз, 680 чиникай ибарат яз акъатнавай ктабда Россиядин алай аямдин эдебиятдин 45 векилди хъенвай, урус чалаз таржума авунвай 134 автордин, гъа жергедай яз Дагъустандин къелемчийринни, публицистикадин эсерар гъатнава. Эсерин мана-метлеб асул гъисабдай Россиядин халкъарин художественный публицистикадин тарихдикай, алай девирда ам авай гъалдикай, авторин куьруь биографиярикай ибарат я.

Ктабди келдайбурун гегенш къатар Россиядин алай аямдин публицистикадихъ, эдебиятдихъ галаз танишардай хъсан мумкинвал гузва.

Антологиядин 337-354-чинар лезги машгур къелемчийрин публицистикадин эсерри кунва. И пай

Мердали Жалилова лезги публицистикадин тарихдикай хъенвай макъаладилай гатунзава. Авторди тестикъарзавайвал, лезги публицистикадин тарих 2020-йисуз виш йисан юбилей хъайи «Лезги газетдихъ» галаз алакьалу я.

Кылди къачуртла, ктабда келдайбуруз М.Жалилован фельетона, М.Къадимован насигъатдин гъикаяра, А.Мирзебекован «Французрин писателдин эсерра лезгийрин къаматар», А.Къардашан «Сулейманан тикрарсузвал» макъалайра ва маса эсерар теклифнава. Им

авторриз, лезги эдебиятдал рикл алай вирибуруз тебрик ийиз жедай агалкъун я.

Редакциядин советдик лезгийрикай Дагъустандин халкъдин писатель А.Исмаилов, Дагъустандин халкъдин шаирар тир А.Къардаш, Х.Хаметова ква.

Къейд ийин, твар къунвай программадай идалай виликни жуьреба-жуьре жанрайриз талукъ къуд антология акъатнава. 2017-йисуз акъатай ширатдин еке антологияда Дагъустандин халкъдин шаир Х.Хаметовадин, Дагъустандин халкъдин писатель А.Исмаилован, шаир ва публицист Ф.Нагъиеван, Дагъустандин халкъдин шаир А.Къардашан, шаир ва эдебиятчи А.Мирзебекован ширар гъатнава. Гъа и жуьредин гъикаятдин эсерар авай антологияни акъатнава.

А.Къардаша ихтилат авурвал, антологиядик кутазвай эсерар хайи ва урус чаларал хъенвайбуру хъана кланзава. «Художественный публицистика» ктабда гъар са миллетдин кесерлу къудалай артух тушиз авторриз чпин эсерар вугудай мумкинвал ганвай.

Алай вахтунда «Халкъдин камал» твар алаз Россиядин халкъарин мисалрин антология тукьлуьрзава.

Уьлкведа ва дуньяда

Серенжем давамарда

РФ-дин оборонадин министр С.Шойгуду къейд авурвал, Рагъаклидай пата Украинадиз гузвай къумекризни, Россиядиз акси яз кардик кутазвай санкцияризни килиг тавуна, чи уьлкведи махсус серенжем кьиле тухун давамарда.

Адан гафаралди, дустагъда авайбуру ахъаюнин ва агъалийрин яракьар вугунин нетижада Украинада еке тахсиркарвилер арадал атана. Граждан халкъ яракьарди таъминаруники гужар авунин ва ислягъ халкъарин эменни тарашунин къадар артух жезва. С.Шойгуду мадни къейд авурвал, Украинадин яракьлу къуватри женгера иштиракуникай кьил къакъудзавайбуру гуьлеламишзава. Идалайни гъейри, украинви аскерри ислягъ агъалияр чан алай къалхандин еринда ишлемишуналди, абур шегьеррай экъечдай рехъ кьевзава; инсанар яшамаш жезвай магъалра танкар эцигзава.

Америкадин терефдикай рахадайла С.Шойгуду къейд авурвал, США-диз международный хатасузвили архителтура михъиз чукурунин къаст ава.

Хатасузвили Советдин секретарь Н.Патрушева «АиФ» газетдиз гайи интервьюда малумарайвал, Украинада кьиле тухузвай махсус серенжем давам хъунин жигетдай Россия са тайин муддатдихъ калтугзавач. Адан гафаралди, кьилинди, дуьларни кваз акъудна, миллетбазвал терг авун я.

25-майдин экуьнахъ РФ-дин оборонадин министерстводи малумарай делилралди, махсус серенжем кьиле тухунин эгечайдалай инихъ Россиядин Яракьлу Къуватри Украинадин 178 самолет ва 126 вертолет, зенитный ракетайрин 322 комплекс, пилот галачиз лув гудай 1006 аппарат, 3258 танк ва дяведин маса машина, РСЗО-дин 430 установка, артиллериядин ва маса 1671 яракъ, дяведин суьрсет, военный махсус 3155 автомобиль тергна.

Катзавайбурун къадар

артух жезва

Военный махсус серенжем кьиле тухуз эгечайдалай инихъ Украинадай 6,5 миллиондилай гзаф инсанар экъечина. Хаталу чкайрай катзавай агъалийрин кранин рекъай ООН-дин верховный комиссардин управленидал асаслу яз, идакай 24-майдиз «ТАСС» чешмеди хабар гана. Къейд авурвал, эхиримжи суткада катайбурун умуми къадар 56 агъзурдан артух хъхъана.

Маймунрин азар

Великобританияда 70-далай виниз инсанрик маймунрин цегьер (азар) акатнава. Идакай, а уьлкведин здравоохраненидин агентстводин делилрал асаслу яз, «Новости» РИА-ди хабар гана. Къейдзавайвал, хамуниз адетсуз жуьредин тварар акъатай ксар тади гьалда духтурдин кьилив фин герек я.

ВОЗ-ди раижнавай малуматралди, маймунрин азар «сих алакьадин» нетижада садахъай масадахъ галуькьзава. Инфекция акатнавайбурухъ галаз муькувай алакьа хъайибур иллаки хаталу-вилик акатзава. Маймунрин азар ОАЭ-дин са агъалидикни акатнава.

Роспотребнадзорди хабар гайивал, Россияда и хаталу вирус - маймунрин цегьер - инсанрик акатай дуьшуьшар авач.

Чугъундукрай менфят ава

Духтур-эндокринолог, пегъризчи Н.Лазуренкоди «Москва-24» телеканалда малумарайвал, чугъундук тлуьни инсандин сагъламвиле хийир гузва. Кылди къачуртла, и майвади нервийрин системадин кваллахъсанарзава.

Пешекардин фикирдалди, бетаин квайвиле чугъундук муьквал-муьквал ишлемишун герек я. Адак С, В витаминарни ква.

Умудар буш хъанва

Берлинди Украинадиз яракьар ракъурунин гьерекатар яваш хъуники Германияда авай Украинадин векил А.Мельникан перханва. Немсерин чешмейрал асаслу яз, идакай «Новости» РИА-ди хабар гана.

«Ракъурда лагъана хиве къур 15 «Gerard» (зенитный установка) анжах июлдин эхирра агакъардайвал я, мад 15 «Gerard» - августдин эхирра», - наразивалзава украинвиди.

Адан гафаралди, ФРГ-диз дяведин 100-лайни виниз машина, танкар ракъурдай мумкинвал ава, амма энгелвилери умудар бушарзава.

ФРГ-ди Киевдиз яракьар ракъурунин карда къетивал къалурзавач лугъуз, Украинадин векилди идалай виликни са шумудра тахсир кутазвай жуьредин фикирар малумарнай.

Куьгъне жуьредин телефонар

Рекъемрин экономика еримлу авунин фондунин векил Г.Клименкоди «Sputnik» радиодин эфирда малумарайвал, Россияда кнопкайрин телефонар дебда гъат хъувун мумкин яз гъисабзава. И кар ада «Apple» ва «Android» платформайра россиявийрин смартфонар цийи тахъунин хаталувал аваз хъунихъ галаз алакьалу ийизва.

Ада алава хъувурвал, кнопкайра алай телефонри яргъалди кваллахъзава, абурун аккумуляторди саки гъафтеда дурум гузва.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Къез чидани?

Габондикай итижлу делилар

- Габон Африкадин уьлкве я. Виликдай (1960-йисалди) ам Франциядин колония тир.
- Санлай къачурла, Африкадин континент кесибди яз гъисабзава, амма Габон экономикадин рекъай пайгарвилек квай уьлкве я.
- И уьлкведа нефт хкатзавай 120-далай виниз чкаяр тайинарнава.
- Габондин умуми майдан 267667 квадратный километрдикай ибарат я. И уьлкведа 2 миллионни пуд виш агъзурдалай гзаф агъалияр яшамаш жезва.
- Габондин меркез Либревиль я, ана 350 агъзурдав агакъна инсанар яшамаш жезва.
- Габонда фрэнг члал кьилинди яз гъисабзава, амма халкъдин гзаф паяр чкадин маса чаларални разва.
- Габондин 85 процент агъалияр шегьерра яшамаш жезва.
- И уьлкведин агъалийри квалера саки садани кацер хуьзвач.

- Габондин тахминан 80 процент мулкар тропикдин тамари кунва, милли паркари – 11 процент.
- Габонвийри саки вири хуьрекриз арахисар, кокорин нек ва бананар алава ийида.
- И уьлкведин агъалийри крокодилдин, гъуьлягдин, деведин, дикобраздин, шимпанзедин як лезетдивди незва.

ислен, 30-май

РГВК
07:00 Время новостей
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 «Годекан» 0+
08:40 Х/ф «Здравствуйте, я ваша тетя» 0+
10:30 «Дагестан туристический» 0+
10:45 «Мир Вашему дому»
11:10 «Служа Родине» 12+
11:30 «Человек и право»
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 Дагестанское кино. Х/ф «Сказание о храбром Хочбаре» 12+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
16:00 «Умники и умницы Дагестана» 0+
16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Д/ф «Жизнь, отданная искусству. Танец, как песня» 0+

17:35 Мультфильм 0+
17:50 Т/с «Татьянина ночь» 9 с. 16+
18:45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Подробности» 12+
20:45 «Удивительные горы»
21:00 «Ульяна спросит» 0+
21:55 «На виду» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Угол зрения» 12+
23:50 «Полный газ» 0+
00:00 Д/с «Исчезновения» 9 с. 16+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала
01:15 Передача на табасаранском языке «Мил» 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).
10.00 «Жить здорово!» (16+).
10.40 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Информационный канал». (16+).
18.00 Новости.
18.20 «Информационный канал». (16+).
21.00 «Время».
21.45 Т/с «Тобол». (16+).
22.45 «Большая игра». (16+).
23.45 «АнтиФейк». (16+).
00.25 «Информационный канал». (16+).
03.00 Новости.
03.05 «Информационный канал». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Гюлистан» (на азербайджанском языке)
14:30, 21.05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.55 «Кто против?» (12+).
17.00 «Вести».
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.20 Т/с «Елизавета». (16+).
22.20 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
01.00 Т/с «Земский доктор». (12+).
02.45 Т/с «Версия». (16+).

НТВ

04.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.30 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.45 «За гранью». (16+).
17.50 «ДНК». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Дельфин». (16+).
23.00 «Сегодня».
23.30 Т/с «Пес». (16+).
02.45 «Таинственная Россия». (16+).
03.30 Т/с «Шаман». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 Д/с «Чудотворица».
06.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
09.15 Давай разведемся!
10.15 Тест на отцовство. (16+).
12.30 Д/с «Понять. Простить». (16+).
13.35 Д/с «Порча». (16+).
14.05 Д/с «Знахарка». (16+).
14.40 Д/с «Верну любимого». (16+).
15.15 Х/ф «Семейные тайны». (16+).
19.00 Т/с «Папа Дэн». (16+).
22.45 Т/с «Женский доктор 4». (16+).
00.30 Д/с «Понять. Простить». (16+).
01.20 Д/с «Порча». (16+).
01.45 Д/с «Знахарка». (16+).
02.10 Д/с «Верну любимого». (16+).
02.35 Тест на отцовство.
04.15 Давай разведемся!
05.05 6 кадров. (16+).
05.25 По делам несовершеннолетних. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+).
08.15 Д/ф «Убийственная слова». (12+).
09.00 Х/ф «Трое в лифте, не считая собаки». (12+).
10.55 «Городское собрание».
11.30 «События».
11.50 Т/с «Академия». (12+).
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.05 Х/ф «Московские тайны. Проклятие мастера».
16.55 Д/ф «90-е. Врачи-убийцы». (16+).
17.50 «События».
18.10 «Петровка, 38». (16+).
18.25 Х/ф «Смерть в объективе. Мышеловка».
22.00 «События».
22.35 «Спецрепортаж».
23.10 «Знак качества». (16+).
23.55 «События».
00.25 Д/ф «Удар властью. Валентин Павлов». (16+).
01.05 Д/ф «Игорь Старыгин. Ледяное сердце». (16+).
01.45 Д/ф «Письмо товарища Зиновьева». (12+).

ЗВЕЗДА

05.15 Т/с «Стреляющие горы». (16+).
07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня. (16+).
09.30 Х/ф «Сумка инкассатора». (12+).
11.20 «Открытый эфир».
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Д/с «Истребители 2-й мировой войны».
14.00 Военные новости.
14.05 Д/с «Истребители 2-й мировой войны».
14.20 Т/с «Береговая охрана». (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.45 «Специальный репортаж». (16+).
19.00 «Открытый эфир».
22.00 «Между тем». (12+).
22.25 Д/с «Кремлевские пенсионеры». (12+).
23.15 Х/ф «Сумка инкассатора». (12+).
00.50 Х/ф «Чужая родня».
02.25 Х/ф «Свинарка и пастух». (12+).
03.50 Т/с «Береговая охрана».

саласа, 31-май

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Х/ф «Верьте мне, люди» 12+
10:40 Д/ф «Жизнь, отданная искусству. Танец, как песня» 0+
11:20 «Полный газ» 0+
11:35 Т/с «Татьянина ночь»
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 «Ульяна спросит» 0+
13:45 «Подробности» 12+
14:10 «Удивительные горы»
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на табасаранском языке «Мил»
15:30 «На виду» 12+
16:00 «Угол зрения» 12+

16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Д/ф «Жизнь, отданная искусству. И песни, и танцы» 0+
17:50 Т/с «Ключи от бездны» 1 с. 12+
18:45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Годекан» 0+
20:45 «Психологическая азбука» 12+
21:10 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Колеса» 12+
00:10 «Служа Родине» 12+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).
10.00 «Жить здорово!» (16+).
10.40 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Информационный канал». (16+).
18.00 Новости.
18.20 «Информационный канал». (16+).
21.00 «Время».
21.45 Т/с «Тобол». (16+).
22.45 «Большая игра». (16+).
23.45 «АнтиФейк». (16+).
00.25 «Информационный канал». (16+).
03.00 Новости.
03.05 «Информационный канал». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Магудере» (на агульском языке)
14:30, 21.05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.55 «Кто против?» (12+).
17.00 «Вести».
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.20 Т/с «Елизавета». (16+).
22.20 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
01.00 Т/с «Земский доктор». (12+).
02.45 Т/с «Версия». (16+).

НТВ

05.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.30 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.45 «За гранью». (16+).
17.50 «ДНК». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Дельфин». (16+).
23.00 «Сегодня».
23.30 Т/с «Пес». (16+).
02.45 «Их нравы».
03.20 Т/с «Шаман». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
09.15 Давай разведемся!
10.15 Тест на отцовство. (16+).
12.30 Д/с «Понять. Простить». (16+).
13.35 Д/с «Порча». (16+).
14.05 Д/с «Знахарка». (16+).
14.40 Д/с «Верну любимого». (16+).
15.15 Т/с «Папа Дэн». (16+).
19.00 Т/с «Папа Дэн». (16+).
22.45 Т/с «Женский доктор 4». (16+).
00.35 Д/с «Понять. Простить». (16+).
01.25 Д/с «Порча». (16+).
01.50 Д/с «Знахарка». (16+).
02.15 Д/с «Верну любимого». (16+).
02.40 Тест на отцовство. (16+).
04.20 Давай разведемся!
05.10 6 кадров. (16+).
05.15 По делам несовершеннолетних. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+).
08.15 «Доктор И». (16+).
08.50 Х/ф «Мышеловка на три персоны». (12+).
10.35 Д/ф «Загнать себя в тупик». (12+).
11.30 «События».
11.50 Т/с «Академия». (12+).
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.05 Х/ф «Московские тайны. Либерия». (12+).
16.55 Д/ф «90-е. Лужа и Черкизон». (16+).
17.50 «События».
18.10 «Петровка, 38». (16+).
18.25 Х/ф «Смерть в объективе. Аура убийства».
22.00 «События».
22.35 Закон и порядок (16+).
23.10 Д/ф «Марк Рудинштейн. Король компромата». (16+).
23.55 «События».
00.25 Д/ф «Удар властью. Валерия Новодворская». (16+).
01.05 «Хроники московского быта». (16+).

ЗВЕЗДА

05.20 Т/с «Береговая охрана».
07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня. (16+).
09.25 «Специальный репортаж». (16+).
09.45 Х/ф «Берем все на себя». (12+).
11.20 «Открытый эфир».
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Д/с «Истребители 2-й мировой войны».
14.00 Военные новости.
14.05 Д/с «Истребители 2-й мировой войны».
14.20 Т/с «Береговая охрана». (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.45 «Специальный репортаж». (16+).
19.00 «Открытый эфир».
22.00 «Между тем». (12+).
22.25 «Улика из прошлого».
23.15 Х/ф «Берем все на себя». (12+).
00.35 Х/ф «Караван смерти». (12+).
01.50 Х/ф «Чужая родня».
03.25 Д/с «Москва фронту».

арбе, 1-июнь

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20, 14.50 Передача на лакском языке
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Х/ф «Великий воин Албании Скандербег»
10:50 Д/ф «Жизнь, отданная искусству. И песни, и танцы» 0+
11:35 Т/с «Ключи от бездны» 1 с. 12+
12:30 Время новостей Дагестана
12:55 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
14:05 «Психологическая азбука» 12+
14:30 Время новостей Дагестана
15:30 «Колеса» 12+
16:30 Время новостей Дагестана

16:55 Д/ф «Жизнь, отданная искусству. Дагестан. Возрождение» 0+
17:50 Т/с «Ключи от бездны» 2 с. 12+
18:45 Передача на даргинском языке 12+
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Здоровье» в прямом эфире
21:10 «Экологический вестник» 12+
21:30 «Сделано в Дагестане» 0+
21:55 «Городская среда»
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Память поколений»
00:00 Д/с «Исчезновения»
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).
10.00 «Жить здорово!» (16+).
10.40 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Информационный канал». (16+).
18.00 Новости.
18.20 «Информационный канал». (16+).
21.00 «Время».
21.45 Т/с «Тобол». (16+).
22.45 «Большая игра». (16+).
23.40 «АнтиФейк». (16+).
00.20 «Информационный канал». (16+).
03.00 Новости.
03.05 «Информационный канал». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Турчидаг» (на лакском языке)
15:05, 21.05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
15.30 Фестиваль детской художественной гимнастики «Алина».
17.00 «Вести».
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.20 Т/с «Елизавета». (16+).
22.20 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
01.00 Т/с «Земский доктор». (12+).
02.45 Т/с «Версия». (16+).

НТВ

04.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.30 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.45 «За гранью». (16+).
17.50 «ДНК». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Дельфин». (16+).
23.00 «Сегодня».
23.30 Т/с «Пес». (16+).
02.50 «Их нравы».
03.15 Т/с «Шаман». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
09.05 Давай разведемся!
10.05 Тест на отцовство. (16+).
12.20 Д/с «Понять. Простить». (16+).
13.25 Д/с «Порча». (16+).
13.55 Д/с «Знахарка». (16+).
14.30 Д/с «Верну любимого». (16+).
15.05 Т/с «Папа Дэн». (16+).
19.00 Т/с «Папа Дэн». (16+).
22.45 Т/с «Женский доктор 4». (16+).
00.35 Д/с «Понять. Простить». (16+).
01.25 Д/с «Порча». (16+).
01.50 Д/с «Знахарка». (16+).
02.15 Д/с «Верну любимого». (16+).
02.40 Тест на отцовство.
04.20 Давай разведемся!
05.10 6 кадров. (16+).
05.20 По делам несовершеннолетних. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+).
08.20 «Доктор И». (16+).
08.55 Х/ф «Уравнение с неизвестными. Сегодня ты умрешь». (12+).
10.40 Д/ф «Ради нее я все отдам». (12+).
11.30, 14.30 «События».
11.50 «Петровка, 38». (16+).
12.05 Т/с «Академия». (12+).
13.45 «Мой герой». (12+).
14.50 «Город новостей».
15.10 Х/ф «Московские тайны. Бедная Лиза». (12+).
17.00 Д/ф «90-е. Сладкие мальчики». (16+).
17.50 «События».
18.10 «Петровка, 38». (16+).
18.25 Х/ф «Смерть в объективе. Каменный гость».
20.10 Х/ф «Смерть в объективе. Паук». (12+).
22.00 «События».
22.35 «Хватит слухов!» (16+).
23.05 «Хроники московского быта». (12+).
23.50 «События».
00.25 Д/ф «90-е. Крестные отцы». (16+).

ЗВЕЗДА

05.20 Т/с «Береговая охрана».
07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня. (16+).
09.25 Д/ф «1 июня - День Северного флота».
09.55 Х/ф «Экипаж машины боевой». (12+).
11.20 «Открытый эфир».
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 «Специальный репортаж». (16+).
13.50 «Не факт!» (16+).
14.00 Военные новости.
14.05 «Не факт!» (16+).
14.20 Т/с «Береговая охрана». (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.45 «Специальный репортаж». (16+).
19.00 «Открытый эфир».
22.00 «Между тем». (12+).
22.25 Д/с «Секретные материалы». (16+).
23.15 Д/ф «Герой под чужим именем». (12+).
00.00 Т/с «Кодеты». (12+).
3

жуьмя, 3-июнь

РГВК
07:00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07:20,14.50 Передача на аварском языке 12+

ПЕРВЫЙ
05.00 "Доброе утро". (12+).
09.00 Новости.
09.20 "АнтиФейк". (16+).

РОССИЯ 1
09:00 Канал национального вещания «Шолтавысы» (на ногайском языке)
14:30,21.05 Местное время. Вести-Дагестан

НТВ
05.00 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
06.30 "Утро. Самое лучшее". (16+).

киш, 4-июнь

РГВК
07:00,08.30 Время новостей Дагестана
07:20,14.50 Передача на кумыкском языке 12+

ПЕРВЫЙ
06.00 "Доброе утро". Суббота. (12+).
09.00 "Умницы и умники".
09.45 "Слово пастыря".

РОССИЯ 1
05.00 "Утро России". Суббота.
08.00 "Вести". Местное время.
08.20 Местное время. Суббота.

НТВ
05.00 "Хорошо там, где мы есть!"
05.20 "ЧП. Расследование".
05.45 Х/ф "Взлом". (16+).

гьяд, 5-июнь

РГВК
07:00,08.30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

ПЕРВЫЙ
06.00 Новости.
06.10 Т/с "Тот, кто читает мысли". (16+).

РОССИЯ 1
05.40 Х/ф "Шесть соток счастья". (12+).
07.15 "Устами младенца".
08.00 Местное время. Воскресенье.

НТВ
05.00 Х/ф "Поцелуй в голову". (16+).
06.45 "Центральное телевидение". (16+).

КУЛЬТУРА

30-МАЙДИЛАЙ-5-ИЮНЬДАЛДИ
ИСЛЕН
06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.

АРБЕ
06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.

ХЕМИС
06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.

ЖУЬМЯ
06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.

РАДИО

ИСЛЕН
11.10. Вести «Дагестан»
11.30. Радиоспектакль

САЛАСА
11.10. Вести «Дагестан»
11.30. «Актуально».

АРБЕ
11.10. Вести «Дагестан»
11.30. Встречи в студии.

ХЕМИС
11.10. Вести «Дагестан»
11.30. Время и молодежь.

Программа гъзурайди - Н.ВЕЛИБЕГОВА

Дин

Пуд лагъай сеферда

Агъмед МАГЪМУДОВ

19-майдиз “Лезги газетдин” редакцияда гъар йисуз газет келзавайбурун арада Ислам диндиз талукъ яз кыле тухузвай конкурсдин гъалибчийрив савкъатар вахкана. Къейд ийин хъи, ции и конкурс тешкилайбурун арада “Лезги газетдин” редакцияни медениятдинни марифатдин Алкъвадар Гъасанан тиварунихъ галай мукъвара арадал гъанвай центр авай.

дулла Мегъамедова къуна. Адаз диплом, телефон, 3 агъзур манатдин къадарда авай пулдин премия, диндин ктабар (“Пак Къуръан ва адан манайрин таржума лезги члалал”, “Пайгъамбаррин варисар”, “Тажвид-илим”, “Исламдин эдебар, ахлакяр ва дубаяр”, “Мусурман хуьдай къеле”, “Пайгъамбардин уьмуьрдин рехъ”, “Инсаниятдиз чешнелу ксар”, “Чехи гунагъар” - автор Я.Мегъамедов) гана.

2-чка Стлал Сулейманан райондин Алидхуьрелай тир Демир Шагъбановаз

Лагъана клада, ихътин конкурс республикадин милли члаларал акъатзавай мад са изданидини тухузвач. Идалайни гъейри, амайбурулай тафаватлу яз, “Лезги газетдин” гъар са нумрада Исламдиз талукъ рубрикани ава.

Вилик йисара хъиз, ции конкурсдин суалар “Лезги газетдиз” акъатзавай диндин алим Ямин Мегъамедован макъалайрин бинедаллаз гъазурнавай. 25 суалдиз жавабар гуналди, иштиракчийривай къазанмишиз жезвай баллрин вини къадар 48 тир. Кивалахриз къимет Я.Мегъамедова гана.

Конкурсдин нетижайралди 1-чка Ахцегъ райондин Луткунрин хуьрай тир Аб-

къисмет хъана. Адазни диплом, электронный Къуръан, 2 агъзур манатдин къадарда авай пулдин премия, диндин ктабар ва маса пишкешар гана.

3-чкадиз лайихлу хъайи Махачкъалада тир Наби Алиметоваз диплом, Къуръан келгдай вацран калубда аваз гъазурнавай чирагъ, 1 агъзур манатдин къадарда авай пулдин премия, диндин ктабар ва маса савкъатар гана.

Гъалибчийрив пишкешар вахкунин мярекатда “Лезги газетдин” къилин редактор Мегъамед Ибрагъимова, сиясатдин отделдин редактор Нариман Ибрагъимова, алим Ямин Мегъамедова ва масабуру иштиракна.

Кпларин вахтар (Махачкъалада)

ИЮНЬ						
Югъ	Экунин	Рагъэкъечдай вахт	Нисинин	Рагъдандин	Нянин (Гъетрен)	Месин
1	02:07	04:11	11:52	15:53	19:27	21:06
2	02:06	04:11	11:52	15:53	19:27	21:07
3	02:05	04:11	11:53	15:53	19:28	21:08
4	02:04	04:10	11:53	15:54	19:29	21:09
5	02:03	04:10	11:53	15:54	19:30	21:10
6	02:02	04:09	11:53	15:54	19:31	21:11
7	02:02	04:09	11:53	15:55	19:32	21:12
8	02:01	04:09	11:54	15:55	19:32	21:13
9	02:00	04:09	11:54	15:55	19:32	21:14
10	02:00	04:08	11:54	15:55	19:33	21:15
11	01:59	04:08	11:54	15:56	19:33	21:15
12	01:59	04:08	11:54	15:56	19:34	21:16
13	01:59	04:08	11:55	15:56	19:34	21:17
14	01:58	04:08	11:55	15:57	19:35	21:17
15	01:58	04:08	11:55	15:57	19:35	21:18
16	01:58	04:08	11:55	15:57	19:36	21:18
17	01:58	04:08	11:55	15:57	19:36	21:19
18	01:58	04:08	11:56	15:58	19:36	21:19
19	01:58	04:08	11:56	15:58	19:36	21:20
20	01:58	04:08	11:56	15:58	19:37	21:20
21	01:58	04:09	11:56	15:58	19:37	21:20
22	01:58	04:09	11:56	15:59	19:37	21:20
23	01:59	04:09	11:57	15:59	19:37	21:21
24	01:59	04:09	11:57	15:59	19:37	21:21
25	02:00	04:10	11:57	15:59	19:38	21:21
26	02:00	04:10	11:57	15:59	19:38	21:21
27	02:01	04:10	11:58	15:59	19:38	21:20
28	02:01	04:11	11:58	16:00	19:38	21:20
29	02:02	04:11	11:58	16:00	19:38	21:20
30	02:03	04:12	11:58	16:00	19:37	21:20

Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитга, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз кхъихъ.

Спорт

Нетижаяр писбур туш, амма...

КЪУРШАХАР КЪУН

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гъафтеда Москвада къуршахар къунин пуд жуьредай (азаддаказ, грекринни римлуйрин жуьреда ва дишегълийри къуршахар къун) кыле феи Иван Поддубныйдин сад лагъай международный мемориалда, Россиядай хъиз, Белоруссиядай, Къазахстандай ва Монголиядай тир 140-дав агакъна спортсменри чпин устадвал къалурна. Ана иштиракыйбурукай виридалайни чехиди Дагъустандин хъанавай команда тир. Санлай къачурла, чи спортсменри хъсан нетижаярни (вири санлай - 16, абурукай къизилдин 4 медаль) къазанмишна. Амма чи машгъур спортсмен Даурен КУРУГЪЛИЕВ и акъажунрени гимийдин медалдиз лайихлу хъана.

Акъажунра 86 кг-дин заланвал авайбурун арада устадвал къалурзавай Д.Ку-

тур Найфоновыхъ галаз бягъсиниз экъечлун “адетдиз” элкъвезвай хъинди я. Чи уьлкведа идалай виликни кыле феи са шумуд акъажунрин финалрин бягъсер риклел хтуни ихътин фикирдал гъизва. И къве спортсмендин бягъс “акъалтI тийидайдаз” элкъвевна. Виликан са шумуд бягъсина хъиз, и сефердани, арада анжах са баллдин тафават аваз, чи ватангъли 2-чкадиз лайихлу хъана.

Спортдин мярекатда грекринни римлуйрин жуьреда къуршахар къазвайбурун арада чи машгъур мад са ватангълиди - Анвар АЛЛАГЪЯРОВА (60-кг-дал къведальди заланвал авайбурун арада) - вичин

къуватар ахтармишна. Ярумчух финалда амни, арада са баллдин тафават аваз, 3:4 гъисабдалди Динисмаил Бамматоваз кумукъна, буьруьнждин медалдиз лайихлу хъана.

Мемориалда, винидихъ къейднавайвал, панкратиондай ва грэпплингдайни спортсменрин арада къизгъин бягъсер къи-

ругълиеваз дагъустанвийар тир Аманула Расулов - 9:1 ва Арсенали Мусалалиев 9:3 гъисабралди кумукъна. Финалда ам Кеферпатан Осетия-Алания республикадай тир, ХМАО-Юградин патай экъечизавай Ар-

ле фена. ИкI, чи ватангъли Расул МАМЕДБЕГОВА (77 кг-дал къведальди заланвал авайбурун арада) грэпплингдин GI (кимоно алаз) жуьредай къизилдин медаль къазанмишна.

Асали - СКФО-дин чемпион!

ЗАЛАН АТЛЕТИКА

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Алатай гъафтеда Кабардино-Балкариядин Тырныауз шегъерда залан атлетикадай СКФО-дин чемпионат кыле фена. Дагъустандин хъягъай командадик кваз акъажунра Ахцегърин А.Гъаниеван тиварунихъ галай спортшколада тренер Фаргъад Мирзоеван гъилик вердишвилер къачузвай А.Абдулгъашумова ва Р.Лалаева иштиракна. Нетижада 61 кг-дин заланвал авай спортсменрин арада Асали АБДУЛГЪАШУМОВА округдин чемпионвилдин дережа къазанмишна. Гила чи чемпион Россиядин чемпионатдиз гъазур жезва. Агалукъунар хуьрай!

“Лезги газетда” диндин пак кхъинар жезва. Гъавиллай ам чиркин чкайрал гадарун къадагъа я.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин агентство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪБИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГЪИМОВ
(+7 8722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪБИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ
66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЪ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН ВА ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62

КАССА
66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА
НУМРАДИН РЕДАКТОР
Ш. ГЪАЖИМИРЗОЕВ

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакьадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гуьзчивал авунин рекъай Федеральний къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкьвена вахузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я. Газетда чап авун патал теклифинавай материалра гъанвай делирлин дуьзвилин ва керчек-вилин патяхъай жавабдарвал авторрин чпин хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200
Зур йисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 18.00

Газет "Издательство" "Лотос"
ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала, Пушкинан куьче, 6.

Тираж 6728

Ⓜ - И лишандик квай материалар гъакьидихъ чапзавайбуру я.

Ⓜ - Икъван яшар хъанвайбуру келдрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БНК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Нумрадиз шиир Хъанач кичле!

Россиядин игит Нурмегъамед ГЪАЖИМЕГЪАМЕДОВАЗ

Жамиля ГЪАЖИЕВА

Хъайи члавуз вун дидедиз
Чинра даяе авачир.
Гъвадихъай барутдин ни,
Хейлин вахт тир, къвезмачир.

Дагъустандин дагълари ваз
Чирнай тикдай экъечлиз.
Кичле садран хъаначир ваз,
Квалахдин гъекъ алахъиз.

Нурмегъамед, ракъинивай
Къачур къуват нурарин,

Хцивални на къачуна
Чи дагъларин вацларин.

Украинадин нацистризни
На ажузвал къалурнач.
Ватан, дустар хуьн паталди
Чанни гуз гъайиф хъанач.

Офицерди, къинел клеви,
Тваз тунач вич гъалкъада.
Дустар патал серфна иви,
Тунач намус руквада.

Ахцегъ

Аялриз савкъат

Чи мухбир

И йикъара Кцлара авай гос-
драмтеатрди шаир, драматург
Бикеханум Алибеговадин "Цуь-
кведин багъ" пьесадин бинедал-
лаз гъазурнавай тамаша къа-
лурна.

Режиссер Багъир Агъмедова,
художник Марина Магъмудова,
музыкадин рекъай пешекар
Фаиг Къардашова, лап рик-
ливай эгечина, гъвечи тамаша-

чияр патал эцигай и тамаша не-
инки аялриз, гъакни абурун ди-
де-бубайризни хуш хъана.

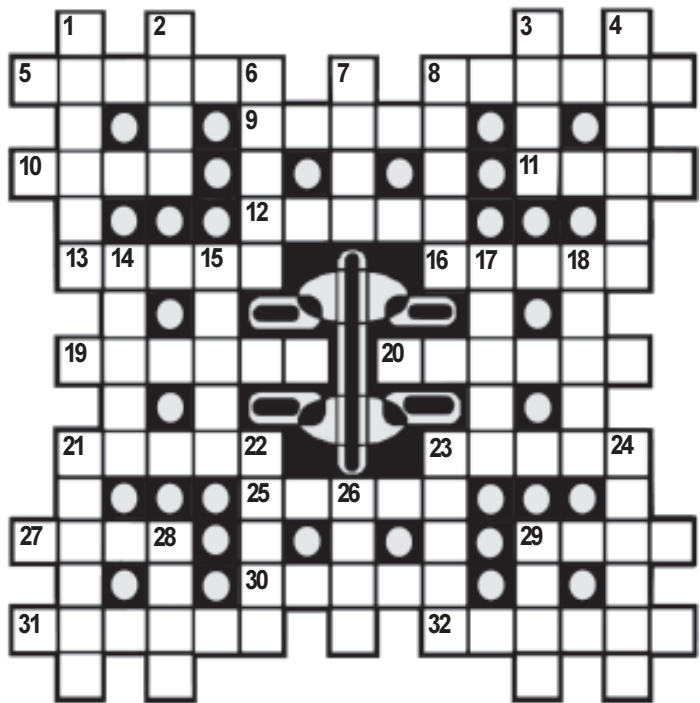
Къейд ийин хъи, тамаша къве
члалал - урус ва азербайжан -
пуд-къуд сеферда къалурна.
Пьесадин автор Б.Алибеговадин
гафаралди, Кцлара театрди ви-
ликдайни адан са драма сегь-
неламишайди я.

Тамашада къугъвай артист-
рикой Метлеб Магъиров, Кема-
ля Сафарова, Эмма Хийирбегова
ва масабур тафаватлу хъана.

Кроссворд

Туькьурайди - К. КЪАЛАЖУХВИ

Кроссворд ацтурунин шарт: гафарин гъарфар какахъай къай-
дада ганва. Гъарфар лазим къайдада хтуна, кроссворд ацтура.

ДУЪЗ ЦАРАРА: 5. Десрер. 8. Амбарк. 9. Аваал. 10. Мили. 11. Алба. 12. Набда. 13. Аттар. 16. Яшнава. 19. Налкъах. 20. Лигъасе. 21. Айхам. 23. Инара. 25. Тулур. 27. Яхуз. 29. Азда. 30. Ирада. 31. Нглияна. 32. Нуздух.

ТИК ЦАРАРА: 1. Левдет. 2. Дама. 3. Бара. 4. Антарл. 6. Нарад. 7. Баэр. 8. Нясба. 14. Абара. 15. Ухмут. 17. Лавар. 18. Угъназ. 21. Азинах. 22. Мияра. 23. Ачлах. 24. Алахур. 26. Ратв. 28. Лиха. 29. Фина.

2022-йисан
къвед лагъай пай патал

Лезги газет

кхъихъ!

ИНДЕКС: 6 вацранди - ПП171

газетдин къимет почтадин
отделенийрай:

6 вацра - 479 манатни 04 кепек

Абонентрин ящикрай (до востребования):

6 вацра - 448 манатни 98 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:

6 вацра - 228 манат

Киоскрай вахчун патал газет къевай "Дагпечатдин"
киоскра ва "Лезги газетдин" редакцияда кхъиз жеда.

Чи бухгалтериядай:

"Лезги газетдин" редакциядай чпи хутахдайбуру:

6 вацра - 162 манатни 50 кепек

Чи газет кхъинин патяхъай суалар пайда хъайитла, экуь-
нин сятдин 9-далай нянин сятдин 6-далди и нумрадиз зенг
ийиз жеда: 8-928-584-16-72

Суалар ва жавабар

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ

Закайни Пушкин жедайвал...

- Буба, къе тарсуна чаз муаллимди Пушкинакай ихтилатарна.
Адакай зурба шаир хуьн адахъ гелкъвей няня Арина Родионовнади-
лай аслу хъана лугъузвай. Ам гъахъ яни?

- Бубадин, тербияни чирвилер къведни терездин къве хел я. Абур
сих алакьада хъана кланда. Сад тахъайтла, мукуьдини жедач. Эхъ,
Пушкинан тербиячи адан муаллимни хъана. Аялди ада гзаф жек-
тар, къисаяр ахъайиз, манияр лугъуз, шиирарни клелиз, дуьз тербия-
ни гуз, варцар, йисар акъатна. Зурба зигъин, къетлен акъул авай аял-
ди адаз хъсандиз яб гуз, вични гъахътин хкетар, шиирар туькьуриз
эгечина.

- Чан буба, закайни Пушкин хътин шаир жедайвал, зазни няня
жагъура ман.

- Хава, вазни аквазва, алай девирда телевизордай къалурзавай
няняяр, тербиячияр Арина Родионовна хътинбуру туш. Абур девир-
дин твалар я. Абуру аялрик кичи кутазава, гатазава. Са гафуналди,
пата вил аваз, катиз кланзавай тербиясузар я.

Вун паталди ви дидени буба, тарс гузвай муаллимар вирида-
лайни хъсан тербиячияр я. Абуру ваз хъсан тербияни гузва, чирви-
лерни. Вуна анжах гъабуру лагъайвал ая, хъсандаказ клепа.

Къаравилияр

Нурудин НАСРУЛЛАЕВ

- Я хва, вуна муаллимдиз са-
лам гудач хъи?

- Еъ! - мягътел хъана бицлек,
- къе вахаднуй я къван!

* * *

Гъвечи хвацл бубадихъ га-
лаз сейрангагда гъейран же-
дай мер-иер цуьквериз, цин каф
алай чарчардиз килигиз акъ-
вазнавай. Бирдан аялди вичи-
з тарсар гузвай муаллим
къвезвайди акуна. Ам патав
агакъайла, бубади адавай жу-
зунар-качужунар авуна, хъиз
лугъузва:

Чакъалди аман-минет ийиз-
ва Сикрез:

- Къунши, чан къунши, чан
аламай ферени гуда, а ви сикви-
лин сир лагъа тун заз!

- Вуч-ву-уч? Авамдай къаз-
вани?! Сир вав вугайла, закай
вучда Сик хъана?!

"ЛГ"-дин 20-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:

ДУЪЗ ЦАРАРА: 1. Зенг. 3. Испик. 5. Мирг. 10. Тур. 11. Акла. 12. Ини. 13. Бутахур. 16. Рак. 17. Клам. 18. Аргух. 20. Уьтуь. 25. Луклар. 27. Ахцегъ. 29. Гъилибан. 30. Маска. 31. Делил. 32. Юрк. 34. Акула. 37. Мэр. 43. Цлугъ. 44. Расукар. 46. Еке. 47. Дем. 48. Уях. 49. Афни. 50. Селен. 51. Ярар.

ТИК ЦАРАРА: 1. Зигъин. 2. Нетижа. 4. Пара. 6. Имарат. 7. Гайка. 8. Арбе. 9. Парс. 14. Тар. 15. Хцлу. 19. Тарифлу. 21. Ялама. 22. Яргъан. 23. Канду. 24. Агъали. 26. Клус. 28. Цел. 33. Рагъдан. 35. Кус. 36. Лак. 38. Эчлехур. 39. Ацлцла. 40. Ярма. 41. Урус. 42. Хемир. 45. Ухул.

Хасавюрт райондин Къурушрин хуьрай тир азаддиз къурша-
хар къунай тренер Мамед Мамедшагъоваз адан гъилик спортдай
вердишвилер къачур жегъилри играми буба
Эмирллагъ МАМЕДШАГЪОВ
рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз башагълугъвал гузва.